

KARYS

1968 — VASARIS — FEBRUARY

KARYS

1960
2 (1359)

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis**
Redaktoriaus pavaduotojas **Stasys Butkus**
Kalbinę dalį redaguoja **Kazys Kepalas**

Dailiosios literatūros dalį redaguoja **Vincas Jonikas**
Administratorius **Leonas Bileris**
*
Leidžia **L. V. S. Ramovė** New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje
Justinas Liaukus — Karinės Žinios
V. A. Mantautas — Tremties Trimitas
Kunigunda Kodatienė—Šaulė Tremtyje

TURINYS

	Viršelis	
Sniegas Gedimino kalne	33	Bendradarbiai
B. Auginas — Lietuviškų tradicijų tęstinumo reikšmė	37	K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, T. Daukantas, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marių Zuvėdra, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgelis, B. Vrublevičius.
Dr. V. Sruogienė — D. L. Kunigaikštienė Ona	44	
J. Budrys — Lietuvos kavalerijos ekipa Įsrutyje	47	
V. Jonikas — Atsarginė tėvynė Britų Hondure	49	
Nepriklausomybės Saliutas	50	
P. Dirkis — Karžygius prisimenant	51	
V. šventoraitis — Lakvėrės miškų vilkas	53	
K. Kepalas — Kinmeno Operacija	57	
Tremties Trimitas	58	
Šaulė Tremtyje	59	
Karinės žinios	64	
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje		

ATSTOVAI: Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart. Cieminis, Rochester, N. Y. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Lioginas Leknickas, Cleveland, Ohio. Vladas Rušas, Toronto, Canada. V. Šalkūnas, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — "Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P. Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — V. Aušrotas, Aug. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

J. Bružinskas, 46 Springcliffe, Bradford 8, Yorks
"Dainora", 49 Thornton Ave. London W. 4.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper Street, St. Kilda, Vic.
A. Kubilius, 131 Crozier Ave., Edwardstown, So. Australia.
P. Mažylis, 22 Aberdeen St., W. Geelong, Vic.
E. Stašys, 174 Prince's Highway Arncliffe, N.S.W.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N.Y., U.S.A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomos kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ame-
rikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1359)

VASARIS - FEBRUARY

1960

LIETUVIŠKŲ TRADICIJŲ TĘSTINUMO REIKŠMĖ

BALYS AUGINAS

Ar esate stebėję šiltadaržiuos auginamus retus atogrąžų augalus? Jie, atvežti iš karšto ir drėgno klimato ir persodinti šaltosios šiaurės paunksmėn, auga ir bręsta neįprastinėse sąlygose tik ypatingos priežiūros dėka. Netekę gimtosios dirvos syvų, jie gyvena ir minta svetimajai. Tačiau žydi ir mezga vaisių, meta lapus tik pagal savosios žemės įpročius. Ir, štai, kai mūsų pavasaris — visa augmenija puošiasi įvairiaspalviais žiedais — tie, išplėsti iš savo dirvonų "tremtiniai", barsto savo geltoną liūdėsį svetimoje žemėje, ruošdamiesi žiemai. Ir kai mūsų žemelės veide sustingsta žiemos suledėjusi šypseną — jie, lyg tas atžagareiviškas dabita, einąs prieš laiko srovę su savo atgyvenusia mada — krauja pumpurus ir ruošiasi savosios padangės žydėjimo šventės paradui. Nes tada jų gimtinėje vaikšto pavasaris, ir jie elgiasi pagal savosios žemės nuo amžių nusistovėjusią tvarką.

Ir man nekartą tos svetimos ir lepios gėlės primindavo trapią jauną moterį. Ji ne savo tėvų žemėje sukūrusi šeimą, vistik sugeba išauginti savo meilės vaisių pagal senuosius prosenelių papročius. Išmoko ją melstis tėvų kalba, vaiko sieloje įžiebta savosios žemės ilgesio ugnelė... Ir tų besistiepiančių gyveniman atžalėlių širdyse gyvena motinos žemė su visais jos viltingais pavasariais ir nykiais rudenimis. Ir tas brangus ryšys su tėvų šalimi nenutrūksta, kol mirties ranka jį nenukerpa.

Tad, stebint gamtos gyvenimą, savaime gimsta logiška patyrimo išvada: *Savoji žemė — natūralus lopšys ir augalo ir ... žmogaus.*

Galbūt instinktyviai šitai jusdamas, žmogus kietai laikosi įsikibęs gimtosios žemės skverno.

Jis tarsi jauja žemėn su visais jo šalies įsikerojusiais medžiais ir pagrįstai baiminasi žolės likimo, kuri, sausa ir nušienauta, metama ugnin. Nes ji tešildo tik svetimą židinį.

Ir vis dažniau mane apninka tokios mintys, stebint gyvenimą, šuoliuojantį dideliais moderniais žingsniais. Ir vis daugiau išskyla rūpesčio plaštakių, plazdančių mūsų išėivijos dienose, bevystančiose be savosios žemės rasos. Atsidūrėme svetimoje aplinkoje. Sukrovėme lizdus į svetimus medžius. Ir baiminamės pagrįstai, kai įvairios gyvenimo audros ima supti tuos medžius. Dairomės, nuogaustdami, kad tie svetimi medžiai, suteikę mums prieglobstį, siaučiančių vėjo sukurių nebūtų nulaužti, ar bent jų šaka, kurioje supasi mūsų mažylių gūžta, nenugarmėtų į tamsiąją sūkuringą prarają. Rodos, ten šniokščia svetimomis bangomis šnaranti upė. Tada manome: mūsų beplunksniai, dar su netvirtais sparnais, nemokėtų lakiai pakilti, kaip mes. Gal tik, geriausiu atveju, išlikę gyvi — ropom rėpliotų pasiklydę po svetimus klonius. Ir taip galvoti turime pagrindo, nes gi mes — tie atsakingieji už jaunosios kartos ateitį. Ir, jei mūsų sąžinė jautri, tikriausiai daugelis panašiai retkarčiais galvojame.

Taip, esame didžiojoje kryžkelėje. Joje susiduria du keliai: mūsų ir mūsų protėvių pėdomis numintas, tėvynės žvaigždėtu dangaus skliautu gobiamas ir antrasis — siaubus, nepažįstamas, mūsų koja neišbandytas, neįprastas ir baugus. O iš patirties žinome: kas nežinoma, nebandyta — *viliūkiška, bet būkštu...*

Tokiu būdu, štai, susiduria lietuviškos tradicijos, lietuviškas mintijimas su svetima aplin-

Vėliavos Vasario 16-sios parade Vilniuje 1940 metais

V. Augustino nuotr.

ka, globiančia mūsų dabartį. Prieš akis — ateitis, lyg ūkais apipintas neperregimas slėnis. Šitokioje sankryžoje atsidūrę, turime padaryti blaivias išgyventų įvykių išvadas, turime nusmaigstyti ateities smaigstes. Tomis vadoklėmis vadovaudamies ir mes patys nepaklysim ir savąjį — jaunais žiedais šlamantį—atžalyną nepaklaidinsime žengti plačiu akipločiu vadovaujantis beribiuos svetimuos plotuos.

Sakoma, senieji nesupranta jaunųjų. Jaunystė — kaip tvirtina filosofai — tenkinasi paradokais, mėgsta pavojus ir žengia ne atsargiais žingsniais, bet neapgalvotais šuoliais neria į gyvenimo verpetus. Gi gyvenimo subrandinta, patyrimu besivadovaujanti senoji karta mėgsta labiau atsargumą ir kartais neryžtingai, konservatyviai laikosi tada, kai, jaunųjų manymu, reikia veikti staigiai ir karštai. Betgi jau taip yra — dviejų kartų, dviejų epochų žmogus yra savai skirtingai mąstantis. Tačiau mums rūpi ne individuali asmens galvosena, o *tautos individaš*, jo veiksmai ir poelgiai. Jie, noroms noroms, yra susieti su savo krašto, savos tautos būdingomis etninėmis ir dvasinėmis savybėmis. Vadinas, mes norėtume, kad mūsų tautos kamieno atžala neatitektų svetimiesiems, atitrūkus ir savo galvoju ir savais veiksmais. (Čia suprantame ne vien poelgius, bet *dvasinės kūrybos* vyksmą). Tada ir mūsų kultūrinės vertybės

nubyrėtų jau nebe į lietuvišką kraičio skrynią, kurios lobiais ir mes patys mitome, turtindami ją ir tausodami ateisiančioms kartoms. Ir, mūsų galvoju, ir naujai žengianti po mūsų karta turėtų tuos surinktus šimtmečių bėgmėje turtus neišbarstyti į svetimus vėjus. Priešingai — juos būsimoji karta turėtų papildyti savo veržlumu ir sugebėjimais.

Deja, susidūrę su dabarties uolomis, mes išvystame, kad jos yra augštos ir laiko dantų kol kas neįtrupinamos. Ant jų sodinti, sėti ir daiginti lietuviškąjį daigą yra nepaprastai sunku ir kartais atrodo, net neįmanoma. O betgi nėra neprotinga! Netgi būtina! Tautinės gyvybės tęstinumas reikalauja natūralios, nepertraukiamos kartų grandinės. Negalime gi būti traša — savo krauju vešliai auginti svetimuosius kultūros daigus. Pakankamai pavyzdžių pririnktume mūsų istorijoje, kai lietuviškas kraujas lapojo svetimais žiedais ir džiugino svetimą akį ir širdį. Iš klaidų mokomės! O toji pražilusio močiutė istorija mums porina: *dviem pasaulėžiūrom, dviem kultūrom istorijos arenoje susidūrus, visuomet laimi veržlesnė ir stipresnė*. Nevisada betgi čia vaidmenį vaidina tautos kiekybė. Dažniausiai — dvasinis šviežumas, kūrybinė potencija, naujas požiūris ir naujų laikų supratimas bei žaibinis *įvertinimas*...

Ir mes tad rankų nenuleisdami, norime kietoje svetimybės uoloje išlaikyti savąjį *lietuviškąjį vynuogyną*. Ir širdyje viliamės — duok Dieve, kad mūsų jaunieji vynuogyno daigai, augdami čia, akmenuotoje dirvoje, išleistų *lietuviškas vynuoges*, kurių spausdo vyno kiekvienas gurkštelėjęs, tartų: “Geras, senas *puikių uogų* vynas!”. — Ir tuoj pat savaime susidomėtų — kurių gi retų ir jam nežinomų uogų besas tas ypatingas vynas?!

Šito pasieksime, jei jaunasias vynuoges — savąjį jaunimą — auginsime, prižiūrėsime ir brandinsime lietuviškoj aplinkoj. Nevengdami, žinoma, palaistyti savitais lietuviško “raugo” syvais — lietuviškais senais mūsų šeimos papročiais, lietuviškom mūsų prosenelių senojom tradicijom, supažindindami jaunimą su valstybinio mūsų gyvenimo pasiektais kultūriniais laimėjimais. Visa tai nejučiomis *iškiepys* pagarbą ir autoritetą *anų laikų* žmonėms. Juk kiekvienas įdomus kūrinys, sukėlęs tam tikro susidomėjimo, tuoj pat teikia asociacijų ir minčių apie jo kūrėją. Koks, girdi, turėtų būti tas, kuris tai *įvykdė!*

Todėl, mūsų manymu, pats didžiausias už-

davinyš: kaip *sudominti* mūsų jaunimą lietuviškąja kultūra. Ir kaip jį atitraukti nuo taip gavalingai ir veržliai besiveržiančios svetimybės srovės. Visiškai izoliuoti nuo svetimųjų įtakų ir uždaryti grynai separatiniam lietuviškajam kiaute jaunąjį žmogų būtų labai ir labai neprotinga.

Tolygu sraigės lindėjimui uždaram kiaute, ar štrauso galvos kišimui smėlin. Gyvendami svetur, nevengkime pasisavinti tai, kas neprieštarauja mūsų papročiams, ar kas tikrai būtų naudinga lietuviškan vainikan įpinti. Susiduriant su įvairiomis kultūromis bei tautomis, savaime praturtinamas ir namų židinys. Tik jau šičia, žinoma, atsargiai viskas turi būti perleidžiama per tautinio galvojimo ir kriterijaus spektrą. Ir tai tegali atlikti jau subrendęs, nusistovėjęs tvirtų pažiūrų, su savitu galvoju žmogus. Mūsų pirmasis rūpestis būtų — *duoti mūsų jaunimui lietuvišką dvasinį turinį, padėti jam suformuoti grynai lietuvišką veidą ir subrandinti tvirtą ir pastovią pasaulėžiūrą, atremtą gimtosios šalies tautinėmis tradicijomis*. Jos vienos yra tas stiprusis pagrindas, ant kurio remiasi visos kitos žmogiškosios ypatybės. Taigi, ir lietuviškas cha-

Tvirtu žingsniu pro tribūną

V. Augustino nuotr.

SVEIKINIMAS NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖS PROGA

Atkurtos Nepriklausomos Lietuvos 42 metų sukakties proga Lietuvos Veteranų Sąjungos "Ramovė" Centro Valdyba sveikina Sąjungos narius-ramovėnus ir visus brolius ir seses lietuvius tėvynėje ir išblaškytus po visus pasaulio kampus.

Tos Didžiosios Šventės proga prisiminkime mūsų tautos didingą praeitį, šviesias dienas ir laimėjimus. Iš praeities pasisemkime stiprybės, dvasios ir ryžto. Prisiekiame Dievo ir Lietuvos šventos žemės vardu, kad, nešdami vergiją tėvynėje ar gyvendami laisvi svetimuose kraštuose, nepalūšime, bet dirbsime, aukosimės ir kovosime, kad tėvynė greičiau laisvės susilauktų.

Siekdami laisvės, niekad neužmirškime, kad mūsų tėvynės, o taip pat Rytų ir Vidurio Europos sovietinė okupacija yra tik laikinis reiškinys. Europos buvusios nepriklausomos, kultūringos tautos negali pasilikti vergais, kai tuo tarpu Afrikos atsilikusioms ir mažai kultūrin-

goms tautoms suteikiama laisvė, nepriklausomybė.

Viršūnių susitikimuose šiuo metu vengiamą kalbėti apie pavergtų Europos tautų išlaisvinimą. Bet tų susitikimų-konferencijų dalyviai puikiai žino, kad, kol pavergtieji bus laikomi vergais, be laisvės, tol pasaulio taikos nebus.

Kova dėl laisvės šaltojo karo pavidale vyks ir toliau. Dėl to kovoja visos pavergtos ir laisvos tautos. Tad toje kovoje mes nesame vieni.

Tačiau su širdgėla turime konstatuoti, kad šiandieną laisvės aušra gerokai aptemdyta koegzistencijos rūkais. Laisvės atgavimo kelias gali būti dar ilgas, vingiuotas ir gal net erškėčiais klotas. Bet, argi dėl to mes turime nuleisti rankas, nusiminti ir vilties nustoti? Ne! Kantrybės ir daugiau kieto-vieningo darbo! Laisvės troškimas ir visomis jėgomis jos siekimas tebūnie visų mūsų kasdieninis darbas ir rūpestis greta savo asmens kasdieninių reikalų.

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė"
Centro Valdyba

rakteris. Ir lietuviškas galvojimas. Užtat reikia jaunimą pirmiausiai supažindinti su savo namų kiemu — su savo tautos pasiektais laimėjimais visose gyvenimo srityse. Kad ir palyginti būtų kas. Svetima ir sava.

Ir čia pirmasis slenkstis, kurį tektų peržengti—šeima, kurioje tą natūralų pirminį lietuvišką auklėjimą gautų bręstas, besivystas jaunas lietuvis. Savaiame čia jį šildytų gimtoji kalba, senieji šeimos ir švenčių papročiai, šeimos patriarchalinis didingumas tėvo asmenyje — autoritetas, natūralus prisirišimas motinos meilėje ir pagarboje. Neužmirškime ir lietuviškos mokyklos—to liaudies žodžio, dainos sparnuotos, sprogstančio ir linksmojo liaudies sąmojaus. Ji — lietuviškų dvasinių vertybių tarpininkė tarp šeimos ir visuomenės. O taip pat ir aktyvų jaunimo įjungimą į lietuvišką bendruomenę — lietuviškas tautines organizacijas, kuriose visi tie lietuviškumo pradai sumezgami paties jaunuolio, bundančio ir pajėgaus, į visuomeninį, tautinį bendravimą ir aktyvų dalyvavimą lietuviškos kultūros bare.

Viena tokių patrijotinių, tautinių ir garbingų lietuviškų organizacijų yra *Ramovė*. Sakau, garbinga tai organizacija, nes jos eilėse susibūrę tie, kurie sumezgė šimtmečiais nutrūkusį mūsų valstybinio gyvastingumo mazgą. Tai tie, kurie pirmieji atsiliepė taip pat entuziastingai, kaip ir visų laikų jaunimas į idealistinį šūkį: "Tėvynė

pavojuje!". *Ramovė* — lietuviškoji jungtis, jungianti ir buvusį Lietuvoje karį ir tuos, kurie jau čia yra šią garbingą kiekvieno vyro ir piliečio pareigą atlikę. Maža to — *Ramovė* nėra grynai "karinė" ar "profesinė" organizacija. Ne. Ji tremtyje išvirto į tautinę ir patrijotinę.

Ji buria visus be pasaulėžiūros skirtumo. Jos tikslas — ugdyti tėvynės meilę visuose lietuviuose, nenutraukiant ryši su Tėvyne ir svetimose pakrantėse. Tai lyg savotiška praeities ir dabarties lietuviškų kario tradicijų grandis — tęsėti ir perduoti ateities kartoms, simboliškai tariant, tąjį kardą, kuriuo lietuvis karys nuo amžių gynėsi nuo jį supančių pančių, kovėsi dėl išlikimo būti laisvam ir nepriklausomam. Tad *Ramovė* įpareigoja tęsėti šią tradiciją, perduodant ją priaugančiam naujokynui. Jaunimui, mano galva, ši organizacija būtų viena tinkamiausių. Juo labiau, kad čia jo neraizgytų jokie politiniai klausimai, nekrimstų nė specifinės pasaulėžiūrinės kandys, o ugdytų tik meilę visam, kas lietuviška.

Ir, štai, vėl iškyla tradicijų klausimas. O kieno gali būti gražesnės ir lietuviškesnės tradicijos jei ne kario. Čia ir sugyvenimas, ir petys petin su senimu nuomonių supanašėjimas — jaunimo ir senimo bendrųjų tautinių — lietuviškųjų — pasaulėžiūrų jungiamoji tautinė grandis. Juk nesvarbu, pagaliau, kokia bus ateities

D. L. KUNIGAİKŠTIENĖ ONA VYTAUTIENĖ

Dr. V. SRUOGIENĖ

(p a b a i g a)

Eišiškių apylinkės labai gražios ir iki šiol dvelkia senove. Miškai—miškai, kur pilna paukščių žvėrių ir žvėrelių, lygumos, švelnių kalvelių paįvairintos. Smėlėtoji dirvoj, tarp beržų ir pušaičių, ypatingai stipriai kvėpia spygliuočiai ir čiobreliai, o rudenio pražydę šilai plačiomis rusvomis dėmėmis palinksmina elegišką gamtovaizdį. Grybų gausybė, katpėdėlės kilimus kloja—čia, tikrai, gamta ne daug tepasikeitė nuo tų laikų, kada po tą žemę galėjo vaikščioti jaunutė Vytauto Didžiojo pasirinktoji nuotaka...

Ona turėjo ištekti už Vytauto apie 1370 metus. Vytautas buvo tuomet apie 20 m. amžiaus, tad jo žmona galėjo būti už jį kiek jaunesnė. Kadangi tuo laiku Vytautas gyveno su tėvais Trakuose, su juo ten, aišku gyveno ir jo žmona. Čia jiems, tur būt, apie 1371 metus gimė jų vienintelė duktė Sofija.³ Apie to meto jaunosios poros gyvenimą jokių žinių neturime. Tik vaizduotė nerimdama kelias į didžiausią tada Lietuvos miestą prie Galvės ežero, kur senoje pusiasalio pilyje savo dienas leido Kęstučio namų židinio saugotoja, idealios moters aureole supama Birutė, kur apie Kęstutį spie-

tėsi visa galingoji ir gausioji Gedimainaičių šeima, kur iš Vilniaus lankydavosi Algirdas, visos Lietuvos bajorai, kur atvykdavo nemaža svečių iš Rytų ir Vakarų—riterių, pirklių, pasiuntinių. Koks tada judėjimas turėjo būti tarp Trakų ir Vilniaus—raitam per pora valandų pasiekiamo! Gyvendama tokiame kunkuliuojančiame centre Vytautienė turėjo progos gerai pažinti žymiausias Lietuvos žmones, stebėti kryžiuočių riterius, atvykstančius deryboms, medžioklėms, vaisėms, bendrauti su gudų ir rusų sričių žmonėmis, su lenkais, kurių čia galėjo netrūkti, kadangi nuo senų laikų Lietuvos valdovai giminiavosi su Mozūrijos kunigaikščiais. Ona turėjo gražių progų prasilavinti ir įsigyti tą platų akiratį, kuris stebino jos amžininkus ir sudarė jai didžiai išsilavinusios moters vardą.

Dešimtmetis tarp 1370 ir 1380 metų buvo labai turtingas įvykių. Nekartą kryžiuočiai išiverždavo į Lietuvą ir, nors tarp ežerų ir miškų pasislėpusių Trakų nebuvo pasiekę,—apie jų žvėriškumus ir krašto siaubimą turėjo būti nemaža kalbų Kęstučio sostinėje. Didelio įspūdžio

Lietuvos santvarka, bet svarbu, kad tokia ateities Lietuva iš *viso egzistuoti!* O šito Ramovė ir siekia. Joje išmuktų mūsų jaunimas, kaip reikia mylėti savo tautą, gerbti senolių palikimą aukotis jos labui. *Aukos prasmė* yra pati pagrindinė šio sambūrio žymė. Ligi šiol nėra pasitaikę, kad lietuvis karys šmeižtų savo Tėvynę. Nėra buvę atsitikimų, kad jos nariai pasielgtų negarbingai. *Autoritetas* yra gerbiamas, kaip ir žilas plaukas mūsų geroj senoj tėviškėj. Ramovė pavyzdys — kaip visų pažiūrų lietuviai gali puikiai sugyventi, nes jų širdyse dar neišblėšęs *pareigos* savam kraštui jausmas. Ir brangios mūsų istorinės praeities gerbimo simbolis — *kario tradicijos* — gyvena kiekvieno mūsų krūtinėse. Jų išmukti jūs, jaunieji, galėtumėt įstoję į Ramovę. Jums jos durys yra svetingai atidaros!

Jei norime būti *tikrais*, gerais lietuviais, priivalome daryti visa, kad tokie ir būtume: išlaikykime savo žemės, kurios neturime po savo kojomis, papročius, nesidrovėkime ir svetimiešiams parodyti savąsias plunksnas. (O jos ištik-

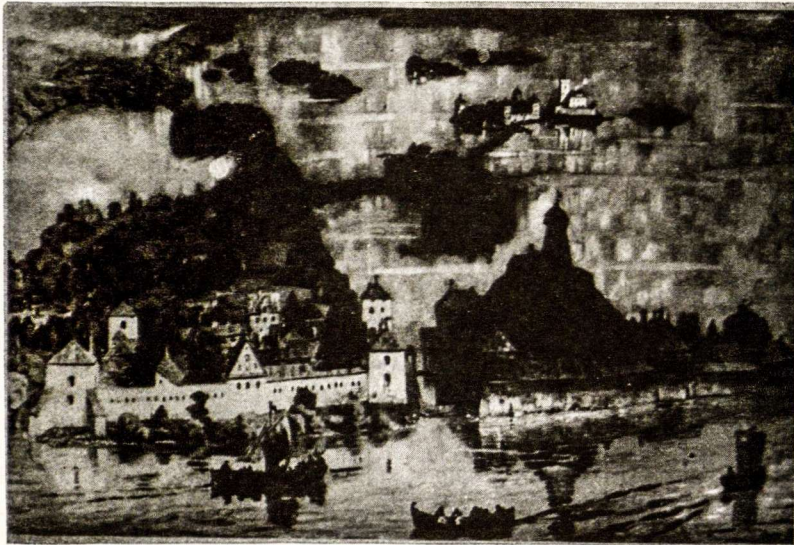
rujų nėra jau tokios suodinos, kaip kartais tūlas nesubrendėlis ir nenuvokiantis kad vaizduojasi). Kiekvieno žmogaus vertė priklauso nuo to, kiek jis yra skirtingas, originalus ir savaimingas savo kūrybiniame darbe. O tautiškas — didžiausias žmogaus originalumas. Nesgi kiekvienos tautos individas yra įdomus savo nepakartojamu ir savaimingu reiškimusi plačioje žmonijos jūroje. Ir Augščiausiojo Kūrėjo valia žmogus ateina į šį gražų žydintį klonį, pats žydėdamas tautiškumo žiedais, paženklintas savo gimimu, kaip *vienos* kurios tautos sūnus. Ir šioje žemėje jis reiškiasi tik per *savo tautą*. Nes palikti ryškų savųjų darbų pėdsaką, kad buvo gyventa, tokia yra vienkartinė Dievo dovana. Kaip vienkartinis yra ir visas daugiau niekad nepasikartojantis mūsų gyvenimas.

Ir tebūna mums prieš akis kelrodžio žibintu senoji mūsų tėvų ir protėvių paliktoji išmintis: Kiekviena pušis savaip gimtajam savo šilui ošia".

Jaunime, ošk ir tu, bet — *savam* šilui!

turėjo daryti Algirdo žygiai į Maskvą (1368, 1370 m.), kada Didysis Lietuvos kunigaikštis buvo įrėmęs savo karda į Kremliaus vartus. 1370 m. garsėjo Kęstučio laimėjimu ties Ruda-va, Prūsų žemėje. Apie 1376 m. Vytautienė turėjo dalyvauti Danutės Kęstutaitės vestuvėse su Mozūrijos kunigaikščiu Jonušu, o 1377 m. —iškilmingose pagoniškos kunigaikščio Algirdo laidotuvėse Maišiogaloje. Per tą dešimtmetį Vytautas jau dalyvavo tėvo ir dėdės karo žygiuose. Vėliau ji atsidūrė pačiame sukūryje dramatiškų įvykių, kovos dėl valdžios, kuri išsiliepsnojo tarp Kęstučio ir Jogailos Algirdaičio, ir turėjo skaudžiai išgyventi savo didžiojo uošvio nuoskaudas ir žiauriai mirtį.

spėliojant, ar Didysis kunigaikštis turėsiąs ilgai kalėti, ar ir su juo taip pat sugalvos pasielgti kaip su tėvu. Ir prikalbėjo ji taip padaryti, kai ateis moterys paguldyti, tai jam apsilikti vienos moteriškos drabužiais ir išeiti su antra moterim, anai gi pasilikti pas ją. Tada jis persivilkęs vienos moteriškos drabužiais, išėjo su antra, pasitraukė iš pilies ir pabėgo” (Polnoje Sobranije Russkich lietipisej, 17sk., 76 ir 77psl.). Šią žinią patvirtina ir kiti amžininkų šaltiniai. Heroiškas Vytauto žmonos žygis tik trumpai nupasakojamas. Istorinėje ir grožinėje literatūroje jis irgi epizodiniai dėstomas. Mūsųose yra išsakinijusi padava esą Vytautą išgelbėjusi tarnaitė Ona Amuličiuvienė, taip pat

Trakų pilis

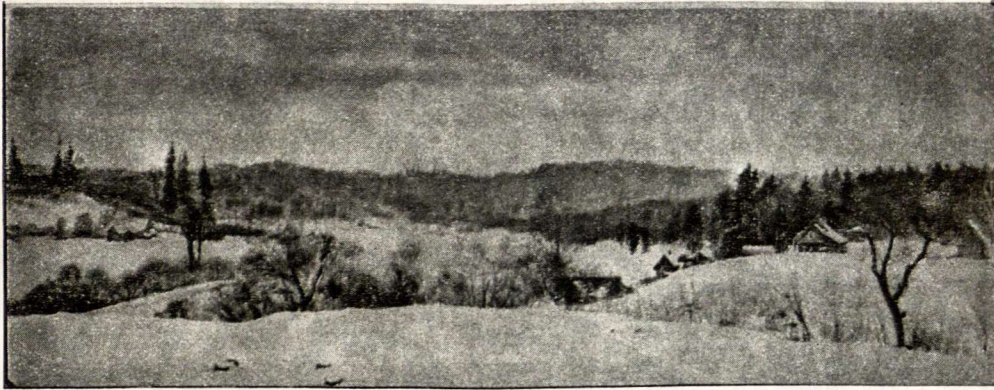
Senas piešinys

HEROJIŠKAS KUNIGAIKŠTIENĖS ONOS ŽYGIS—VYTAUTO IŠGELBĖJIMAS IŠ KRIAVO KALĖJIMO

Pirmą kartą kunigaikštienė Ona pasirodo pilnoje istorijos šviesoje 1312 metais, kada po Kęstučio mirties tragedijos jos vyras Vytautas buvo kalinamas Kriavo kalėjime. Lietuvos metraštis, kuris buvo parašytas paties Vytauto užsakymu, byloja:

“...Didysis kunigaikštis Jogaila pasiuntė į Kriavą taip pat ir Vytautą su žmona ir liepė jį budriai saugoti kambaryje... O didysis kunigaikštis Vytautas sėdėjo Kriavo pilyje stropiai saugomas. Ir dvi moterys ateidavo į kambarį kunigaikštienės paguldyti, kurios paguldžiusios miego, vėl išeidavo, sargams aplinkui saugojant. Didžioji kunigaikštienė girdėjo žmones

plačiai paplitusi pasaka apie kažkokią paaukėjusią savo gyvybę Vytautui gelbėti mergelę Mirgą. Iš tikrųjų gi nei Elenos Amuličiuvienės nei Mirgos vardų jokiuose istoriniuose šaltiniuose, jokiuose amžininkų dokumentuose nėra. Pasaką apie Amuličiuvienę yra sugalvojęs T. Narbutas! Šias niekuo nepagrįstas padavas turime visiškai pamiršti, išbraukti iš atminties, nes istorinė tikrovė yra daug gražesnė: *Vytautą išgelbėjo iš kalėjimo ne kažkokia nežinoma tarnaitė, bet jo žmona, kunigaikštienė Ona. Ji tai padarė savo iniciatyva, savo laisva valia, nepaprasta drąsa ir ryžtingumu. Jos žygis dvigubai kilnus—ji ne tik heroišškai pasilieka kalėjime savo vyro vietoje, pati rizikuodama gyvybe, bet pasilieka drauge su tarnaitė, kad ši nekaltai nenukentėtų nuo Vytauto priešų keršto. Ji pasiėmė visą atsakomybę sau pačiai ir, kaip ži-*

A. Savickas, Vilniaus apylinkės

nome, dėl savo žygio nukentėjo, nes buvo nu-
bausta už Vytauto išlaisvinimą (kokio pobū-
džio buvo toji bausmė, nežinia, gal būt, kad ji
buvo viešai rykštėmis išplakta). Kunigaikštie-
nės Onos sumanumo ir pasišventimo pasekmė
aiški: didysis Vytautas tapo laisvas! Tik didelė
meilė vyrui, nuostabi orientacija padėty ir pa-
siryžimas leido kunigaikštieni Onai savo su-
manymą sėkmingai įvykdyti. Jos pasiaukoji-
mas išgelbėjo Lietuvai jos istorinį didvyrį. *Tik-
tai kunigaikštieni Onai ir tik jai vienai pri-
klauso Vytauto išvadavimo nuopelnas.*

DIDŽIOJI LIETUVOS KUNIGAİKŠTIENĖ ONA BUVO ISTIKIMA VYTAUTO PALYDOVĖ PER ISTISUS 50 METŲ

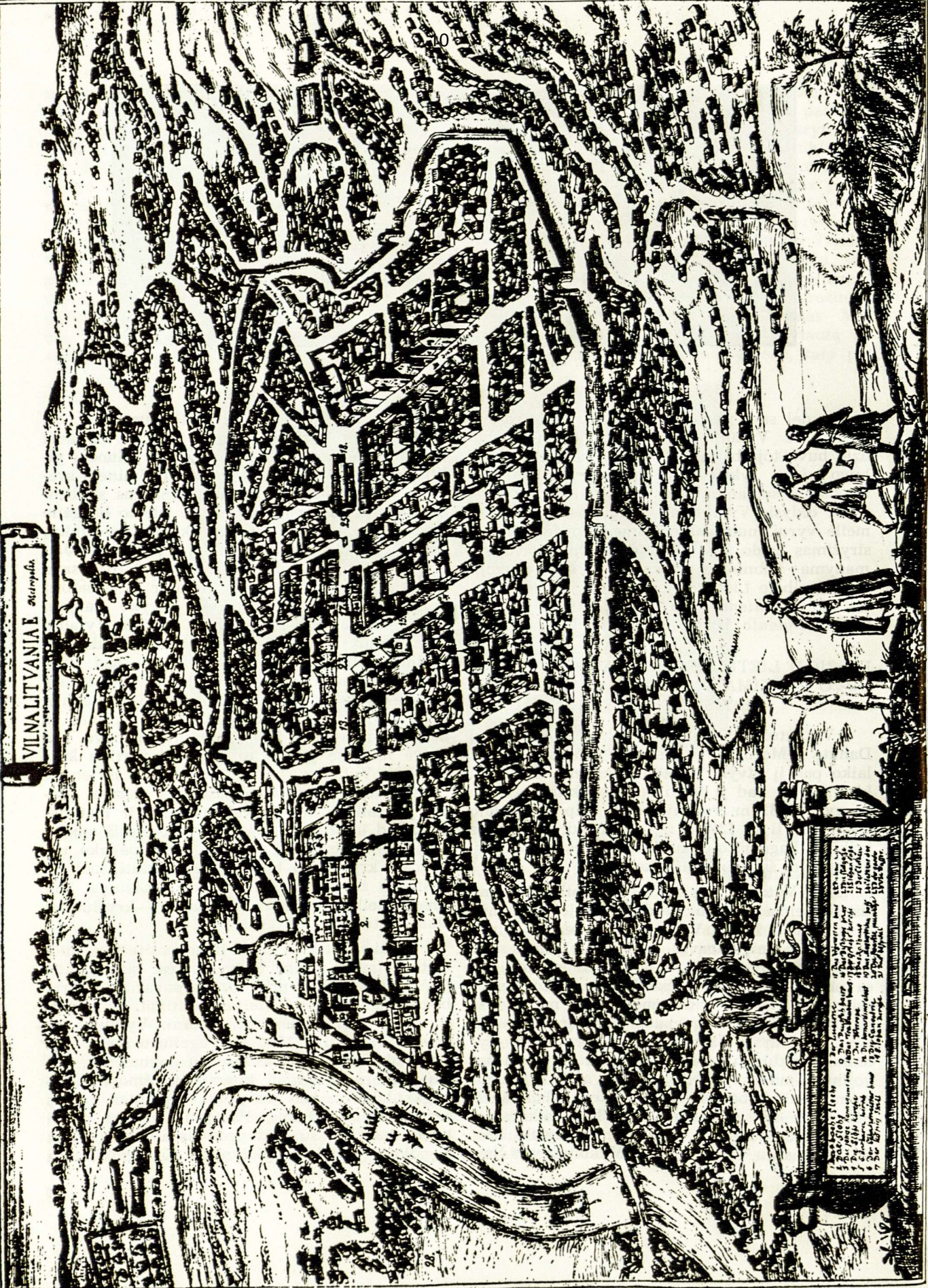
Vytautui nuskubėjus iš Kriavo pas seserį
Danutę į Mozūrus, o paskui į Prūsus, po kiek
laiko pas jį atvyko ir kunigaikštienė Ona. Rei-
kia manyti, kad ji ten ir priėmė krikštą kartu
su vyru 1382 m. rudenį, bet ji taip pat galėjo
pasikrikštyti ir 1386-7 m. per bendrą Lietuvos
krikštą. Pagoniškojo kunigaikštienės Onos var-
do istorijos šaltiniai neišlaikė.

Kai Vytautas susitaikė su Jogaila 1384 m.,
jis su šeima gyveno Gardino pilyje. Neramūs
vis dar buvo laikai, Vytautas, nepatenkintas sau
išskirta dalimi, negavęs tėviškės ir pilnos val-
džios Lietuvoje, veržėsi savo teises atgauti. Vi-
sa Lietuva, ypač Žemaičiai karštai rėmė Kęstu-
taitį, telkė jam kariuomenę, vežė maistą ir
ginklus. 1389 m. buvo padarytas sąmokslas at-
siimti Vilnių iš Skirgailos, bet nepavyko. Vy-
tautas nuskubėjo į Gardiną. Bet ir čia buvo pa-
vojinga—tada vėl, *antrą kartą*, arčiau nežino-
momis aplinkybėmis *kunigaikštienė Ona išgel-
bėjo Vytautą savo sumanumu.* Kunigaikštis su
žmona ir dukra Sofija, su seserimi Ringaile, bro-
liu Žygimantu, su jo sūnumi Mykolu ir virš šim-

to žymių bajorų pasitraukė į Prūsus. Ten visi,
kurie lydėjo Vytautą, tapo jo įkaitais naujame
politiniame manevre. Gyvendami kryžiuočių pi-
lyje Balgoje, Vytautas su žmona priiminėjo sve-
čius, pasiuntinius ir slaptus ryšininkus su ben-
dradarbiais Lietuvoje. Iš čia jie išleido Ringailę
už Mozūrų kunigaikščio Henriko ir savo dukrą
Sofiją už Maskvos kunigaikščio Vosylius. Jau
anksčiau sužadėta su maskviečiu, Sofija, savo
dėdės Alšėnų kunigaikščio Jono ir kitų bajorų
bei rusų pasiuntinių lydima, išvyko naujam
gyvenimui su tikslu vykdyti didžius Vytauto
sumanymus Rytuose, įgyvendinti Algirdo pa-
skelbtą politinę Lietuvos platformą, kad: “vi-
sa Rusija turi priklausyti Lietuvai.” Visos šios
drąsos Vytauto politinės kombinacijos nebuvo
daromos be gabios kunigaikštienės žinios ir
bendradarbiavimo. Kaip Vytautienė buvo įta-
kinga matome jau iš to, kaip ją vertino kry-
žiuočiai. Vytautas, laikinai dirbdamas išvien su
kryžiuočiais, bet slapta pasiryžęs pirmai pro-
gai pasitaikius nuo jų vėl atsimesti ir matyda-
mas, kad jau tam artėja laikas, norėjo iš anksto
savo šeimą išsiųsti į Lietuvą. Jam pavyko už-
migdyti kryžiuočių budrumą ir įtikinti, kad jie
leistų jo žmonai laisvai išvykti į Lietuvą, kad
jinai nuteiktą kraštą ordino naudai—kryžiuočiai
Ona pasitikėjo!

Kunigaikštienės Onos įtaka pasireiškia kuo-
met Vytautas antrą kartą taikėsi su Jogaila.
Į Astravos dvarą prie Lydos suvažiavo dery-
boms Lietuvos ir Lenkijos politikai, įtakingieji
valdovų giminaičiai ir bajorai, Vytautas su
žmona ir Jogaila. 1392 m. rugpiūčio mėn. 4 d.
kunigaikštienė Ona pasirašė du dokumentu, ku-
rių viename Jogailai, kitame—jo žmonai Jad-
vygai, laidavo, kad jos vyras, Vytautas, pildys
savo duotus pažadus. Panašaus turinio raštai
buvo duoti ir su Jadvygos parašu laiduojant
Jogailos pažadų vykdymą. Kunigaikštienės

VILNITVANIAE *stratopis*

- 1. The Cathedral
- 2. The University
- 3. The Theatre
- 4. The Palace
- 5. The Church of St. Anne
- 6. The Church of St. Elizabeth
- 7. The Church of St. John
- 8. The Church of St. Peter
- 9. The Church of St. Paul
- 10. The Church of St. Nicholas
- 11. The Church of St. James
- 12. The Church of St. George
- 13. The Church of St. Basil
- 14. The Church of St. Andrew
- 15. The Church of St. Demetrius
- 16. The Church of St. Panteleimon
- 17. The Church of St. Eusebius
- 18. The Church of St. Simeon
- 19. The Church of St. Ilya
- 20. The Church of St. Niphon
- 21. The Church of St. Spiridon
- 22. The Church of St. Basil the Great
- 23. The Church of St. Basil the Poor
- 24. The Church of St. Basil the Wonderworker
- 25. The Church of St. Basil the Confessor
- 26. The Church of St. Basil the Martyr
- 27. The Church of St. Basil the Bishop
- 28. The Church of St. Basil the Priest
- 29. The Church of St. Basil the Deacon
- 30. The Church of St. Basil the Monk
- 31. The Church of St. Basil the Hermit
- 32. The Church of St. Basil the Anchorite
- 33. The Church of St. Basil the Desert Father
- 34. The Church of St. Basil the Desert Mother
- 35. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 36. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 37. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 38. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 39. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 40. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 41. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 42. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 43. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 44. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 45. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 46. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 47. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 48. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 49. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 50. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 51. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 52. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 53. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 54. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 55. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 56. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 57. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 58. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 59. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 60. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 61. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 62. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 63. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 64. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 65. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 66. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 67. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 68. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 69. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 70. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 71. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 72. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 73. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 74. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 75. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 76. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 77. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 78. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 79. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 80. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 81. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 82. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 83. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 84. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 85. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 86. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 87. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 88. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 89. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 90. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 91. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 92. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 93. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 94. The Church of St. Basil the Desert Bishop
- 95. The Church of St. Basil the Desert Priest
- 96. The Church of St. Basil the Desert Deacon
- 97. The Church of St. Basil the Desert Monk
- 98. The Church of St. Basil the Desert Hermit
- 99. The Church of St. Basil the Desert Anchorite
- 100. The Church of St. Basil the Desert Bishop

Onos raštas, parašytas lotyniškai, lietuviškame vertime šitaip prasideda:

“Ona, Dievo malone Lietuvos kunigaikštienė, Trakų, Lucko valdovė ir tt., skelbiame šiuo raštu visiems, kam tai svarbu: gera savo valia, be jokios klastos ir apgaulės pasižadame už šviesiausiąjį kunigaikštį, viešpatį Aleksandrą, seniau Vytautą, mūsų brangiausią vyrą, kad visų ir atskirų nuostatų, surašytų jo laiške, duotajame šviesiausiąjai kunigakštieni, viešpatei Jadvygai, Lenkijos karalienei, jis turi laikytis ir nelaužimai juos saugoti be jokios apgaulės...”

Tuo laiku Jogaila ieškojo Vytautienės palankumo: sekančiais metais jis siuntė jai dovanų—iš Krokuvos vaistininko nupirktus kažkokius saldumynus ir aukso žiedus su brangiais akmenimis. Taip pat Kryžiuočiai nepraleisdavo progų nusiųsti jai visokiausių dovanų—ne tik retų skanėstų, pietų ir rytų kraštų produktų, brangenybų, bet ir rafinuotų dalykų, kaip muzikos instrumentų—neseniai Vokietijoje išrastą klavikordą ir kažkokį “portativum”. Jie gerai žinojo, kuo jai gali įtikti ir, girdami ją kaip moterį, branginusią knygą, spėjo, kad ji įvertins ir retus muzikos instrumentus.

Po Astravos sutarties Vytautas įsigijo pilną valdžią Lietuvoje ir plačiai išskėtė savo sparnus. Kaip jis su žmona gyveno, tiesioginių žinių neturime, tačiau galime susidaryti vaizdą, kad labai turtingai. Geriausiai tatai parodo imponantiškas sąrašas dovanų, kurias Vytautas su žmona padarė 1396 m. Vokietijos imperatoriui Zigmantui Liuksemburgiečiui. Apie jas žinome iš Zigmanto vienmečio biografo E. Windecke “Leben Koenigs Sigmunds”, 1886, kuris dėsto:

“Čia yra dovanos, kurias kunigaikštis Vytautas davė karaliui Zigmantui (dar tuomet Zigmantas buvo tik vengrų karalius): 12 puolamųjų sakalų, 12 rankinių sakalų, 12 vanagų (Mausehabichte), 12 skydų, 12 ilgų jiečių 12 medžioklinių jiečių, 24 svaidomųjų jiečių, 12 šunų, kurie priklausė prie sakalų, 12 jojamų žirgų su balnais aukso papuoštais, 12 risčios žirgų, 12 greitų arklių, 12 sabalų kailiu apsiūtų kepurė, kurių 2 perlais siuvinėtos, 12 ritinių mezginių, 12 porų didelių pirštinių su kiaunių kailiukų pamušalu, 12 porų kitos rūšies pirštinių, iš kurių viena perlais siuvinėta, 12 šilkinųjų lietuviškų apsiaustų (Roেকে), 12 šilkinųjų skarų, 12 kilimų, 12.000 sabalų kailių, 12.000 skrandų, 12 krepšių sidabru apkaltų ir paausiuotų, 12 porų sidabru kaltų ir paausiuotų peilių.

Čia yra dovanos, kurias kunigaikštienė, ku-

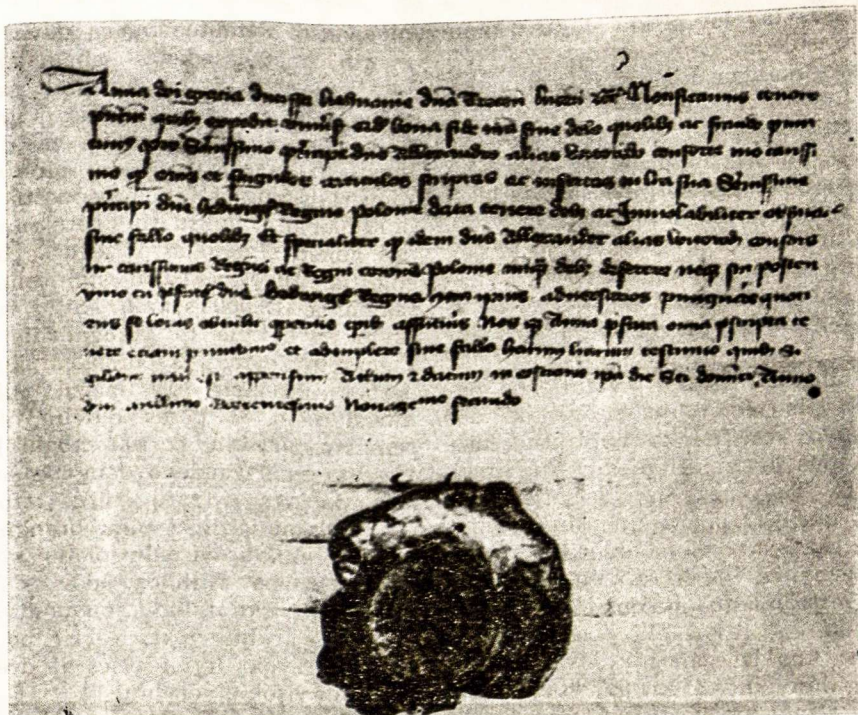
nigaikščio Vytauto žmona, davė karaliaus Zigmanto žmonai: vienas sabalų apsiaustas, perlais siuvinėtas ir 12 auksinių sagų papuoštas, viena sabalų kailiuku aptaisyta ir perlais siuvinėta kepurė, pora didelių, sabalų kailiais apmuštų ir perlais siuvinėtų pirštinių, viena pora perlais nusagstyta ir papuoštų kitokių pirštinių, 20 baltų, aukso siuvinėtų rankšluosčių, vienas aukso siuvinėtas ir kutais papuoštas rankšluostis, 10 ilgų baltų staltiesių, 12 narvelių sakalams, 12.000 sabalų kailių, priedo—šilkinė skara ir kt. Be to kunigaikštienė padovanojo Zigmanto žmonai: 3 poras batukų, kurių viena perlais siuvinėta, 10 mažų, aukso siuvinėtų rankšluosčių, 2 poras didelių, sabalų kailiais pamuštų pirštinių ir 100 sabalų kailių.”

Vytautas gaudavo daugybę brangių dalykų kaip duokles iš rytų—rusų, totorių. Jam buvo atvežami vežimai pilni brangių kailių, saračeniškų ginklų, visokių plonų metalo gaminių totorių darbo švelnios odos, safiano dirbinių puikių persiškų kilimų, buvo atvaromos ištisos kaimenės arklių ir kt. Net ir po nepasisekusio Vorsklos žygio Rytai prieš jį drebėjo ir nešė nešė jam visokių gėrybių.

Vienas iš didžiųjų Vytauto planų buvo pakludyti rusus. Tuo tikslu 14 a. pabaigoje jis stengėsi žūt būt išlaikyti taiką su kryžiuočiais. 1398 m. spalio mėn. įvyko šaunus suvažiavimas Nemuno saloje, buvusioje prie dabartinės Kulautuvos (iš čia ir vardas Salyno suvažiavimo). Atvyko kryžiuočių ordino magistras Konradas von Jungingenas daug ordino dignitorių, daug įvairių riterių ir žymiausių Lietuvos žmonių, kaip pirmasis Vytauto maršalas Manvydas, bajoras Čupurna, Vytautas ir kunigaikštienė Ona. Per šias derybas Vytautas užrašė ordinui žemaičius. Sunki tai buvo nuolaida, kad galima būtų turėti laisvas rankas, tačiau ji buvo suprasta Lietuvoje kaip gudrus valdovo manevras ir visų Vytauto bendradarbių aprobuotas. Kaip didelį Vytautas turėjo pasitikėjimą savųjų tarpe matyti iš to, kad šiame suvažiavime, lenkams oficialiai nedalyvaujant, Vytautas mūsų didžiūnų buvo apšauktas Lietuvos karaliumi. Tų garsų derybų ir iškilmių metu šeimininkės rolę garbingai ir oriai ėjo Vytautienė. Juk Onai buvo skirtas Lietuvos karalienės titulas! Keliaujantieji vokiečių riteriai išnešiojo plačiai po Europą pasakojimus apie Lietuvos kunigaikštienę, jos turtingumą ir puošnumą. Pasak juos nei viena užsienio karalienė ar kunigaikštienė, kiek tik jų buvo pasauly, neturėjusi tokių turtingų rūbų, kaip Ona Vytautienė ir Jogailos sesuo Aleksandra, Mozūrų kunigaikštienė.

Tuoju po Salyno suvažiavimo, Lietuvos valdovų porai atvykus į Gardiną, kilo didelis gais-

← Vilnius. Iš Brauno atlaso 1523 m.

Onos Vytautienės raštas su jos antspaudu pasirašytas 1392 m. rugpiūčio 4 d. Astravoje

ras. Vytautas su žmona vos išsigelbėjo, pilyje sudegė daugybė jų turto, įvairių daiktų, taip pat ir mėgiamoji kunigaikštienės beždžionėlė. Tų pačių metų žiemos metu jiedu lankėsi Smolenske, kur susitiko su dukterim, didžiąja Maskvos kunigaikštienė Sofija, ir jos vaikais. Tėvai apdovanojo ją brangiomis dovanomis, kurių tarpe buvo auksu ir sidabru papuošti šventieji paveikslai, atvešti iš Bizantijos.

1399 m. Jogailai ir Jadvygai pirmojo kūdikio belaukiant, Vytautas su žmona nusiuntė į Krokuvą labai brangų, gryno sidabro, lopšį, kuris, motinai ir dukrelei Bonifacai Elzbietai netrukus pasimirus, vėliau teko kitiems Jogailos vaikams, paskui jo vaikaičiams. Apie tą lopšį plačiai šnekėta ir stebėtasi Lietuvos valdovų dosnumu.

1400 m. Didžioji kunigaikštienė Ona važinėjo Pavisly su šaunia palyda, aplankė eilę kryžiuočių pilių, kaip Marienburgą, Brandenburgą, Marienverderį ir Althausą. Kryžiuočiai ją vadino "didžiai galinga kunigaikštienė, Vytauto žmona" ir priminėjo labai iškilmingai. Kadangi vienuolyno taisyklės neleido moters apgyvendinti pačioje Marienburgo pilyje, kunigaikštienėi buvo paruoštas butas priešpily, buvusiam ginklų sandėly, ir įrengtas su negirdėta prabanga. Ona, belankydama Marienverderį neseniai mirusios ir pagarsėjusios stebuk-

lais šv. Daratos kapą, pamaldžiai paaukojo bažnyčiai brangius šilko audeklus, o pati gavo iš vokiečių taip pat gražių dovanų, jų tarpe dvi knygas (tos šventosios gyvenimo aprašymą), kuriomis labai džiaugėsi. Atrodo, kad kaip reta viduramžių moteris, mūsų kunigaikštienė mokėjo skaityti ir brangino mokslą. Keleta metų išgyvenusi tarp vokiečių, ji, be abejonės, mokėjo ir laisvai vokiškai kalbėti.

Vadinamame Vilniaus unijos akte su lenkais 1401 m. Vytautas užrašė Onai kaip kraiti tiksliau mums nežinomus dvarus su teise juos valdyti iki gyvos galvos. 1404 m. kryžiuočių ordino magistras pasižadėjo tas jos teises ginti.

Tuo laiku, kai Vytautas ruošėsi savo didžiam žygiui prieš vokiečius, kada ėjo žemaičių sukilimas ir visa Lietuva laukė lemiamo karo—apie kunigaikštienę Oną nieko negirdime. Tylu apie ją ir Žalgirio mūšio metu. Kaip ji išgyveno vyro triumfą, kaip reagavo į Vytauto vakarų politiką, į įvykius, susijusius su Konstancos bažnytiniu susirinkimu—jokių žinių neturime.

Kunigaikštienė iškyla vėl 1413-4 m. žiemą, kai Vytautui namie nebūnant ji vaišino kunigaikščio žiemos būstinėje "Posur", kaip manoma, Punioje, Prancūzijos ir Anglijos karaliaus pasiuntinį, prašmatnųjį riterį Ghillebert de Lanoy (iš jo šeimos kilęs J.A.V. prezidentas F. D.

Rooseveltas). Drauge su Vytautiene tada buvo ir jos duktė Sofija su savo dukra Anastazija.

1415 m. Vytautas iškilmingai priiminėjo Jogailą su gausiais palydovais naujoje Trakų pily (saloje). Reikia manyti, kad šeiminkės pareigas ta proga ėjo jo žmona.

1417 m. vasarą Vytautas kėlė vestuves savo anūkei Anastazijai su Kopilio kunigaikščiu Aleksandru, vadinamu Olelka (Vladimiro Algirdaičio sūnumi). Vestuvių puotos truko ištisą savaitę, bet Onos dalyvavimas jose neminimas — gal ji buvo paliegusi, nes jau nebejauna, apie 70 metų amžiaus.

Ona Vytautienė mirė Trakuose 1418 m. liepos mėn. 31 d. ⁴. Ji palaidota Vilniuje, katedroje, prie šv. Mykolo altoriaus, ten, kur vėliau buvo padėti ir Vytauto Didžiojo palikai. Jei kada bus atrastas Vytauto karstas greita jo turės būti ir Onos. Garsas apie Didžiosios kunigaikštienės mirtį toli nuaidėjo. Kryžiuočių ordino magistras įsakė visose ordino bažnyčiose laikyti jos atminimui mišias ir vigilijas.

Greit po Onos mirties, nes jau prieš Kalėdas 1418 m., Vytautas vedė jos sesers Agripinos, Alšėnų kunigaikštienės, dukterį, jaunutę Julijoną. Jau vien iš to fakto, kad jis pasiėmė sau antrą žmoną iš tos pačios giminės, matyti, kaip jam brangus buvo pirmosios atminimas. Nors Vytautas jos ilgai negedėjo, bet jos nepamiršo. Prieš pat savo mirtį 1430 m. spalio mėn. 21 d., jis užrašė Humenių apskritį, kuris sudarė jos tėvonijos dalį, Vilniaus vyskupui Motiejui ir jo įpėdiniams, pavesdamas jiems ateity melstis už savo paties, pirmosios, tada jau mirusios, žmonos Onos ir dar tebegyvenusios Julijonos vėles.

Įdomu būtų patirti, kaip ilgai Vilniaus vyskupai vykdė Vytauto Didžiojo valią. Galicijos miestely Grudeke, kur 1434 m. pasimirė Jogaila, dvasiškiei, vykdydami karaliaus testamentą, nustatytomis dienomis laikydavo pamaldas už vėlę iki pat Pirmojo Pasaulinio karo.

Vytautas teturėjo tas dvi žmonas—Oną ir Julijoną. Žinia, esą prieš Oną jis buvęs vedęs kažkokią Mariją, istorinės kritikos yra atmesta, kaip neturinti jokio pagrindo.

DIDŽIOSIOS LIETUVOS KUNIGAİKŠTIENĖS ONOS VYTAUTIENĖS APIBŪDINIMAS

Didžioji Lietuvos kunigaikštienė Ona buvo labai žymi mūsų praeities asmenybė. Apie 50 metų ji buvo ištikima savo didžiojo vyro gyvenimo draugė ir palydovė, dalinusi su juo laimę ir nelaimę. Ji turėjo Vytautui ir jo bendradarbiams didelės įtakos. Ne be reikalo jos palankumo ėjo ir kryžiuočiai, ir lenkai, ir rusai, taip pat ir šeimos nariai gedimainiškai. Kunigaikštienė Ona pasižymėjo veiklumu, lydėdavo savo vyrą jo gausiose ir tolimose kelionėse, aktyviai dalyvavo politiniuose įvykiuose. Vokiečių kronikininkai paliko amžinybei jos reikšmingus žodžius, kad jai mirus, Vytautui nebesiseksią. Ir, tikrai, ši jos pranašystė išsipildė, nes Vytauto laimingoji žvaigždė skaisčiausiai švietė tol, kol Ona buvo gyva. Po jos mirties, Vytauto gyvenimo saulėlydy, visi svarbiausi jo sumanymai, pradėti dar prie jos gy-

Ghillebert de Lanoy iškilmių šarvuose. Jis 1413-14 m. lankėsi Vytauto dvare.

LIETUVOS KAVALERIJOS EKIPA ĮSRUTYJE

JONAS BUDRYS

Tai buvo 1931 metais. Nemačiau aprašymo tų lenktynių spaudoje, o aprašyti jas verta, nes mūsų jokiai, gusarai ir ulonai, ten puikiai pasirodė sporte, o vachmistras nepaprastai sudomino vokiečių karius.

Birželio pradžioje, kaip konsulas Karaliaučiuje, gavau iš Užsienių Reikalų Ministerijos pavedimą būti 18-22 dienomis Įsrutyje, kur turėjo atvykti ir dalyvauti lenktyne mūsų ekipa iš septynių karininkų, su mjr. Teodoru Engmanu, jos viršininku. Vėliau iš Gen. Štabo telefonu, buvau paprašytas padėti ekipai. Ką čia prašyti, pagalvojau, žiūrėjau (nors ir nemėgdamas) bokso rungtynių kai Vinča negailėstingai sumušė savo priešą arenoje, tai šitos progos jau nepraleisiu.

vos galvos, nebpsisėkė. Kad kunigaikštienė Ona skyrėsi iš savo aplinkos gabumais ir įtaka, matyti iš to, kokia pagarba ją supo amžininkai. Vokiečių metraštininkas priskiria jai net kažin kokią ypatingą galią, vadino ją stebukladare, burtininke—tai nenuostabu, prisiminus, kokie kupini prietarų buvo tada laikai. Iš visos kunigaikštienės veiklos atrodo, kad ji niekad nebuvo palanki lenkams. Neliko žinios, kad ji būtų važinėjusi į Lenkiją ar būtų artima kuriam nors iš lenkų didžiūnų. Nėra pėdsakų, kad ji būtų turėjusi savo aplinkoje gudus ar rusus. Ji laisvai bendravo su augštais svečiais vakariečiais—jai vakariečių įpročiai buvo įprasti. Iš negausios medžiagos, kuri išliko apie kunigaikštienę Oną atrodo, kad ji buvo linkusi vėčiau remtis vokiečiais. Tačiau įtarti ją ypatinga bičiulyste su kryžiuočiais nėra pagrindo. Vokiečių skandalinėje kronikoje yra likęs nemalonus aprašymas apie jos bėgimą pas kryžiuočius, apie jos pašovimą iš savųjų pusės. Tačiau toji žinia priklauso prie tos pat kategorijos pasakalų, kaip kažkoks kryžiuočių bjaurus šmeižtas apie Birutę, už kurią Vytautas išvarė iš Kauno pilies komturą Markvardą Salzbachą ir jam žiauriai atkeršiojo po Žalgirio kautynių, kai šis pateko į jo nelaisvę—liepęs jį nubausti mirtimi. Nebuvo didesnių šmeižto meisterių kaip kryžiuočiai! Kritiškai panagrinėjus kunigaikštienės Onos santykius su kryžiuočiais yra aišku, kad jie buvo susiję grynai su Vytauto politika.

Jeigu Ona Vytautienė būtų buvusi anglė, prancūzė, vokiečių, ar kurio kito Vakarų krašto valdovė, apie ją būtų tomų tomų prirašyti, ji būtų iškelta į savo krašto herojes. Nedaug to-

Numatydamas išanksto visokias galimybes, vykdamas su savim pasiėmiau Himno partitūrą orkestrui.

Įsrutyje, viešbutyje, kur apsistojo mūsų karininkai, gavau ir aš kambarį su plokšte ant durų, jog šitame kambaryje, Didžiojo karo metu gyveno feldmaršalas Hindenburgas.

Majorą T. Engmaną pažinau anksčiau iš Klaipėdos. 1923 m. vasario mėn., pagal Aliantų nutarimą Klaipėdos kraštą atidavus Lietuvai, panorėjome pasidžiaugti paradu. Iš Kauno pa-prašiau orkestrą ir eskadroną gusarų. Eskadronas, tada mjr. Engmano vadovybėje, ir buvo atsiųstas mano žinion.

Įsrutyje mjr. T. Engmanas supažindino mane su karininkais. Nelengva dabar atsimiti

kių pranašių moterų mums išlaikė viduramžių istorija. Turime būti dėkingi profesoriui I. Jonynui, kad jis jos vaizdą apvalė nuo amžių dulkių, parodė mums ją buvus tikra lietuve, kuri išvadavo iš mirties savo vyrą, pati rizikuodama gyvybe. Vytauto motina Birutė, apie kurią neturime jokių istorinių duomenų, kurios net vardą mums išlaikė tik žodinė tradicija, susilaukė mūsų tautoje didelės pagarbos. Daug už ją žymesnė ir palikusi mūsų praeity gilesnius pėdsakus yra Vytauto žmona. Kaip Birutė, taip ir Ona turi būti mūsų tinkamai gerbiama. Lietuvės, jos vardu vadinamos, gali didžiutis savo garbingąja pirmtakūne. Nes Didžioji kunigaikštienė Ona yra žymiausia moteris Lietuvos istorijoje.

Kunigaikštienės Onos portreto nėra išlikę. Žinomas paplitęs jos atvaizdas tikrumoje priklauso kažkokiai 17-jo ar 18-jo amžiaus damai—tatai liudija charakteringą epochai drabužiai ir šukuosena, kurie jokia būdu nepriklauso 15-jam šimtmečiui.

³ Istorinėje literatūroje buvo paplitusi neteisinga žinia apie tai, kda Vytautas turėjęs dar ir du sūnu, kuriuos kūdikystėje kryžiuočiai nužudė. Šaltiniuose apie tai nėra jokio pėdsako. Legenda greičiausiai kilo iš to, kad antspaude prie kunigaikštienės Onos rašto yra atvaizduota moteris su dviem kūdikiais. Sfragistikos mokslo tyrinėjimai nustatė, kad antspaude yra atvaizduota šv. Marija su Kristum ir Jonu Krikštytoju, kaip tai dažnai daryta viduramžiais. Taip pat Vytauto skunde yra vienas neaiškus posakis, kuris galėjo sudaryti pagrindą šios, jokia dokumentu nepatvirtintos, žinios atsiradimui.

⁴ Dluogošo paduotą klaidingą Onos mirties datą ištaisė prof. Lovmianskis Sl. Biogr. "Polski".

visus. Prisimenu du brolius kpt. ir vyr. ltn. Andriūnus vyr. ltn. Kundrotą, Babicką ir Petrulionį. Užmirštus atspirašau.

Lenktynių dieną nuvykau už miesto į aikštę kur buvo pastatyta estrada vadovybei. Prisistačiau vokiečių divizijos vadui ir keliems ten buvusiems karininkams. Div. vadas dar neseniai buvo paskirtas iš Karaliaučiaus. Paklausiau jį apie numatytą tvarką, kada bus grojami Himnai?.

— Himnai nenumatyti, nes jie išpildomi tik tarptautinėse lenktynėse, — atsakė jis.

—Bet gi čia dalyvauja jūsų pakviesti mūsų kariai, tai kaip? — švelniai paklausiau.

—Abejoju ar mūsų orkestras turi gaidas,— atsiliepė.

Čia aš ir padaviau jam partitūrą, specialiai paruoštą kariškam orkestrui. Paėmė, atidavė karininkui, o pats paėjo į šoną pasikalbėti su keliais senesniais kariais. Grįžęs jis paaiškino:

—Pradėsime be himnų; Lietuvos Himną orkestras išpildys, jei laimėsite pirmą prizą.

Aš nenorėjau sutikti su tokia tvarka, bet čia pat buvęs mūsų ekipos viršininkas patarė sutikti—mes laimėsime.

Vokiečiai nesitikėjo, kad lietuviai laimės, todėl ir sutiko išpildyti Himną, jei... Mūsiškiai gi tvirtai tikėjo laimėti. Kuris nors apsiriks, pagalvojau.

Po kiek laiko grįžo karininkas nunešęs gaidas ir ką tai tylomis raportavo divizijos vadui. Vadas kreipėsi į mane sakydamas:

—Jūsų arkliai neturi veislės atestatų, su lig nuostatų toki neprileidžiami lenktynėms—mūsų gi visi trakėnai, su atestatais. —Bet čia

pat pridūrė: —nėra išeities, aš liepiu komisijai aplenkti tą klausimą.

Belaukiant lenktynių pradžios kalbėjau su savo kaimynu majoru apie dalyvius ir kas iš jų yra pasižymėjęs sporte. Jis paminėjo man keleta bet, sako, vienas ypatingai pasižymėjęs laimėjimais, tai kapitonas von Pritvitz iš Hannoverio Kavalerijos mokyklos—turi ir nuosavą arklį—puikų trakėną.

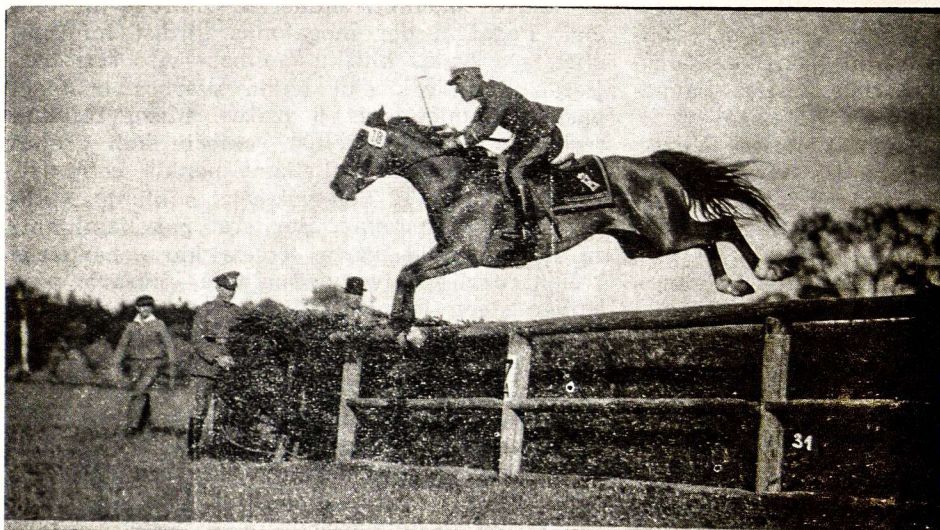
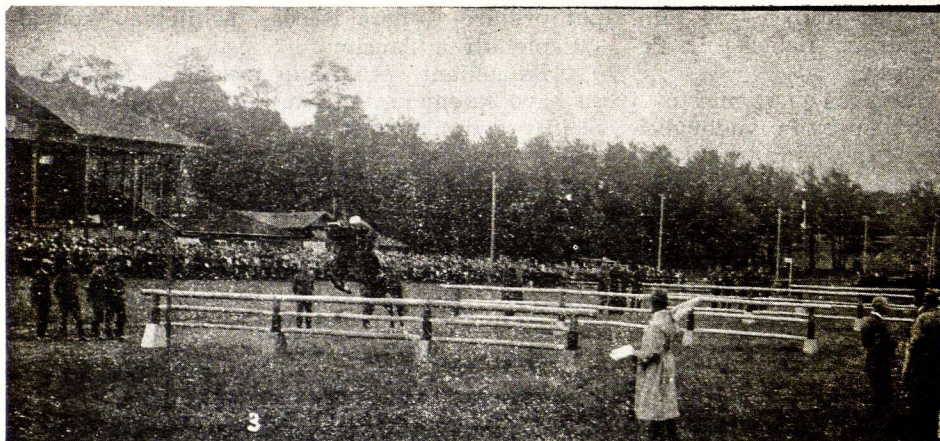
Netrukus aikštėje pasirodė ir pats von Pritvitz. Sėdi ant arklio kaip jaugęs. Arklys vieni raumenys ir nervai. Abu drauge—tikra klasiška skulptūra. Pasirodė ir mūsų kariai. Kai kurie turėjo irgi trakėnus. Visi atrodė imponuojantys, ramiai prajogo pro estradą. Nežiūrint to, prisipažinsiu, nebuvau ramus.

Buvo padalinti numeriai. Žiūrovų-tūkstančiai. Pagaliau per megafonus girdisi informacija: turi įvykti kliūčių ėmimas—viso šeši barjierai. Tam vokiečiai teikia svarbos ir todėl paskyrė laimėtojams 6 prizus. Mūsų raiteliai visi bei išimties praeina, vokiečių keli greitai iškrinta. Barjierai pakeliami penkis centimetrus augščiau. Vėl keli vokiečiai suklumpa, mūsiškiai ir vėl praeina. Barjierai pakeliami antrą ir net trečią kartą. Trečią kartą barjierus keliant užviešpatavo visiška tylą—žiūrovai akis išplėtę stebi. Iš vokiečių dalyvių liko tik von Pritvitz. Mūsiškis kpt. Andriūnas joja pirmuoju. Praėjo. Aš atsidusau. Visi estradoje lyg nustojo alsavę. Von Pritvitz, lengvai ir gražiai, vieną po kito, paima barjierus, lieka paskutinis ir, štai, lyg ir pasikėlė ir jau praėjo, bet... užpakalinės arklio kanopos palietė barjerą ir numetė jį.

—Visoje aikštėje pasigirdo—ach! Bet čia ten-

Lietuvos ekipa išjoja į rungtynių lauką

Mūsų ulonai ir gusarai kavalerijos rungtyneje Įsrutyje 1931 m. birželio mėn. nugalė vokiečių raitelius.

ATSARGINĖ TĖVYNĖ BRITŲ HONDURE

V. JONIKAS

DALYKAS IŠ ESMĖS

Prof. K. Pakštas per savo atsarginės tėvynės idėją parodė mums patį tikriausią tautybės išlaikymo ir dvasinės pergalės kelią. Pasitraukti iš miestų troškinančios grėsmės į gaivingą gamtos globą, atsistoti ir įsitvirtinti sodybose ir kaimynijose savo tautiečių tarpe, savo gyvenimo būde, savo kalboje, savo siekiuose. Tai šūkis, jautriai nuaidėjęs mūsų sielų slapybėse. Nuosava žemė žmogui duoda svarbiausias išlikimo sąlygas: maistą, pastogę ir veiklumą. Lietuvių tauta gyva išliko tik per savo nenugalimą prisirišimą prie žemės. Kol esi ant savo žemės atsistojęs, tol esi saugus ir drąsus ir nenumarinamas badu. Be žemės esi klajūnas, priklausęs nuo kito malonės, galios ir valios. Tik prisiminkime, kas atsitiko, kai okupantai mūsų tautą atjungė nuo žemės—tokios tragedijos dar nebuvo visoje tūkstantmetėje mūsų tautos istorijoje. Susigriebkime ir gelbėkimės nors tie dabar, kurie dar galime. Jei prof. K. Pakštas mums broliškai patarė, jei tėviškai rūpinosi, jieškojo ir atrado tai idėjai palankų kraštą, nebūkime išdykėliai vaikai. Niekados visi ir iš visur ten nesueisime, bet bus gera ir naudinga, ir garbinga, jei nors dalis tėvynės ilgesio sugeltų širdžių sieksime per save mūsų tautai tėviškės. Jėgos tam turime pakankamai.

AR VERTA BIJOTI?

Mūsų dvasinis ir medžiaginis pajėgumas, lyginant proporcingai mūsų skaičių, yra milžiniškas. Niekas iš mūsų skaičiui lygių neturi tiek periodinės spaudos, tiek originalios literatūros, tokios švietimo sistemos, tokio polėkio mokslui ir sportui, tiek uždirbto ir kruopš-

čiai sukaupto pinigų, kaip mes. Reikia tik daugiau tautiškai pilietiškos dvasios, daugiau partizaniškos drąsos kovai už išlikimą. Gal tos pamintoms mūsų savybės ir skatina anglus siūlyti mums žemę Britų Hondure, nes jie žino, kad lietuvių pastatę ant žemės jo pilnoje iniciatyvoje, daugiau jo nebeatplėši. Mūsų geras ūkininko vardas yra jiems ir kitiems žinomas per nepriklausomybės laikus, per tremties stovyklų gyvenimą ir patvirtintas dabartiniu darbu ir prestižu tautose. Jie žino, kad jei lietuvis stosis ant žemės, tai ta žemė žydės. Man pačiam teko apžvelgti Britų Honduro žemes ir žmones ir įsitikinau, kad mūsų žmogus tenai laimėtų, nes jis yra ir veiklesnis už vietinius ir išradingesnis už menonitus, kurie šiaurinėje to krašto dalyje palengva kuriasi. Lietuviai, kurie rinksis savistovų ūkininko — kūrėjo gyvenimą ir norės ten vykti bus vienos nuotaikos apjungti, vieno tikslo vedami, todėl daug tarpusavio nesklaidumo nereikia tikėtis. Tikslas—per savo darbą į tautinę garbę. Įstatymas— tautinės gyvybės geismas.

GEROS GALIMYBĖS

Valdžia duoda žemės pigiai ir nuosavybei grupiniam kūrimumui, bet su sąlyga, kad ją kultivuosi, darysi ją nešančią bent kokią ūkišką naudą. Plačios perspektyvos pieno, pieno produktų ir mėsos gamyboje. Taipgi daug galimybių sodams, kaikur bitynams ir javams. Trobesius galima nebrangiai statyti, net ir mūrinius, panaudojant vietinę techniką ir jėgą. Mūro statybai medžiagos neišbaigiami kiekiai. Pirmas sodybas įkūrus, galėtų ir senesniam žmogum vykti ir gyventi, įsijungdami į bendrą veiklą. Galimos ir valdiškos tarnybos agronomijos ar pramonės srityse. Reikalinga ir gydytojų ar veterinarų. Nežiūrint savo tikrosios profesijos ar polinkio, reikia imti žemę ir kurtis, o tada tapus tikru krašto gyventoju, galima siekti darbo ir savo kolonijos ir bendroje krašto administracijoje. Lietuviams reikėtų perkelti ten bent vieną stipresnę spaustuve

ka pripažinti vokiečių korektiškumą. Nepraėjo nei sekundė, pasigirdo Lietuvos Himnas. Estradoje visi kariai saljutavo. Tuo metu pamačiau per pievą žygiuojantį, gražiai nauagusį, tvarkingos išvaizdos, mūsų 1 gusarų p. moko eskadrono vachmistrą Glinskį, kaip vėliau sužinojau. Jis nebuvo išpėtas, tačiau, išgirdęs Himno garsus, staiga, pridėjęs ranką prie kepurės, viduryje pievos, sustingo vietoje. Senas divizijos vadas akimis parodė kareivį kitam vokiečių pulkininkui.

Po Himno, vadas pasveikino mane mūsų

karininkams laimėjus: —Jie mums visus prizus nunešė—,bet pridėjo,—ypatingas sveikinimas už tą pavyzdinę kareivį. Norėčiau, kad ir mūsų kareivis taip greitai susiorientuotų.

Lenktyne kapitonas Andriūnas gavo pirmą prizą, kap. von Pritvitz—antrą, o 3, 4, 5 ir 6-tą — mūsų karininkai.

Vakare, mes savo tarpe, viešbutyje, atšventėm tą didelį laimėjimą. Malonu buvo prisiminti tą įvykį, ypač sutikus, dabar Amerikoje, buvusį tos mūsų ekipos viršininką, ats. plk. T. Engmaną.

ir gerą laikraštį. Kultūrinė ir religinė laisvė tenai nevaržoma, bet angliškai reikia šiek tiek mokėti. Menonitai kalba ir mokosi savo kalba, o reikalus su valdžia tvarko per savo rinktus įgaliotinius, kad negaišintų laiko nei savo tautybės. Svarbiausia, kad jie būdami europiečių kilmės, net nuo Olandijos, tame klimате jaučiasi gerai ir jų šeimos turi po kelis vaikus.

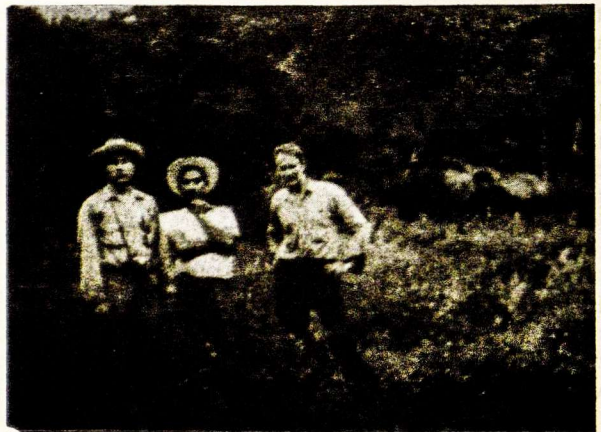
Vasaros karščiai nesiekia augščiau New Yorko temperatūros, o vakarais atvėsta prieš vidurnaktį, miegant reikia net antklodžių. Vasaros vakarais laukai kvepia, o pavasarį žydėjimo metu, ten turėtų būti nuostabiai gražu. Tai yra taipgi svarbi sąlyga tautos dvasinei sveikatai klestėti.

PIRMI ŽINGSNIAI

Žemė ten daugumoje derlinga, bet nereikia bijoti ir nederlingo gabalo, jei grupiniai imant pasitaikytų. Žemė visada turi savo vertę, galima jai pritaikyti kitokią paskirtį. Jei atsirastų savanorių, kad galėtumėm paimti nors 10 vienetų po 100 akrų už maždaug 300 dol. už vienetą (100 akrų), tai būtų galima greit pradėti vieno kaimo statybą. Planas jau laukia.

Klausimas ne kainoje, bet žmonėse, ar yra daug tokių, kuriems savo žemė, savo sodyba ir savo darbas joje kvepia? Pradėti mažesniu mastu leidžia išvengti rizikos, pradėti mažesniu būriu bus lengviau susiklausyti ir išvengti darbo nesklandumų. Pradžioje reikės talkos, kad skirtingų sugebėjimų žmonės savo būsimiems kaimynams padėtų, kol sodybos atsistos. Tada jau kiekvienas pagal savo iniciatyvą veiks, kad visiems būtų gera ir naudinga. Geriausia, jei atskirų vietovių ar kraštų lietuviai susitartų po mažesnę grupę ir kurtųsi Britų Hondure savuose kaimuose. Prof. K. Pakštas mano, kad reikėtų visiems rinktis Toledo apskrityje, nes ten daugiau erdvės ir prie jūros. Jis duotų platesnes žinias tokioms grupėms, kurios ištikro idėją remia. Reikalas kurtis ten yra jautresnis tiems, kurie pakliuvo į mažas lietuvių bendruomenes nutolusiuose nuo J.A.V. kraštuose arba kurie ilgisi savistovaus ir visuomeniškai lietuviško gyvenimo. Yra daug mūsų, kurie visas grįžimo viltis prarado ir nori, nors truputį vėliau pradėti žmogaus vertą gyvenimą. Britų Honduras yra Centrinėje Amerikoje iš šiaurės prie Meksikos, iš vakarų prie Guatemalos ir vakaruose skalaujamas Karibų jūros. Pasiekiamas lėktuvais, laivais ar net ir autovežimiais per Meksikos žemę. Belizė yra pagrindinis krašto miestas. Turtingesni lietuviai ten galėtų susidaryti progą prasmingos veiklos, mažiau turtingi prasigyventų ir pamiltų laisvę, neturtingi jaunieji patirtų nuotykių ir džiaugsmo, o visi bendrai padarytų, ko lietuviai dar nebandė. Vėl atgytų mummyse savo vertės pajautimas valstybinė, pilietinė drąsa ir visokia kūryba, kuriai įkvėpimo atsivertų tikros marios. Kodėl mums nepabandyti?

KARIO Redakcijos narys Vincas Jonikas (kairėje) su p. Kukučiu (deš.) ir vadovu Hondure, dairosi kur mažiau krūmų...

NEPRIKLAUSOMYBĖS SALIUTAS

Juozas Almis Jūragis

ANNO DOMINI 1918

Mums dainuokit, sraujos upės,
Kaip jūs kaupiat galią didžią
Iš po ledo veržtis saulėn,
Ūžt laisvaisiais vandenais!..

Mums, galingi vėjai, pūskit
Laisvės vėsulus audringus —
Jau gana vergijoje šliaužiot,
Nykt lyg daigui po ledu!

Mintys drąsios — naujos jėgos
Širdis ryžtumu užliejo,
Jas užtvindė sklidinai—
Jau audra pavasarinė
Suka sieloj verpetus!
Neilgai čia žiemojus
Priespauda vargais bujos!
Kaip vandens lašeliai judrūs
Laisvės potvinin suplauksim,
Laušim prispaudimo ledą
Mes—galingoji srovė - - -

Saulės kelią mūsų tautai
Lemia ginklas ir valia —
Vyrams ažuolais stovėti,
Ne drebėti drebule!

Lai pelėdos aklos ūkia,
Nesustosim žingsnį ženge,
Mūsų kelias ten, kur priešas
Grobia tėviškės laukus!

Stasys Jakštas

ŠIRVINTŲ PERGALĖ

Kai mūsų laisvei grėsė pavojus
Prosenių balsas amžių gelmėse
Trimitais šaukė mūsų artojus
Į Vilniaus žemę sutikti priešo.

Kas metė arklą vagos nebaigęs,
Kits pasimiršo sudiev net tarti —
Išėjo žygin atgal nežvelgę,
Skubėjo rankon ginklą nutverti.

Karių narsiųjų rinkosi gretos
Vilniaus žemelės jau pabarėje,
Nors ir grandinės buvo jų retos,
Priešui jos rūsčių mirtį žadėjo.

Širvintų kova kaip žalginė
Joje stebuklą tauta pamatė,
Kai vado Balno karių grandinės
Ten amžių amžiams priešą sukratė.

Mūsų didvyriai rudenio rytą
Laimėjo kovą, tą žūtbutinę,—
O tie kur laisvę apgynę krito,
Rado danguje savo tėvynę.

Jei kada būsi tu Širvintuose,
Rasi granito didį paminklą,
O prie bažnyčios karių kapuose.
Didvyrių kryžius—pergalės ženklą.

Balys Auginas

ŽEME, MANO ŽEME

Žeme, mano žeme mėlynojo lino
Upėmis vingiuota, kloniais ir kalnais —
Visas tavo kraujas žieduosna ištvino,
Tviska visas kraštas vien žiedų žiedais.

Lyg mažytė valtis plaukia mano žvilgis,
Ten dangaus skiautelė, miškas ir vanduo.
Žeme, mano žeme! Tave pasilgęs,
Tu žydrinėj upių, tu laukų žieduos.

Juodą vagą plėšęs kai artojas rymo,
Vieversio giesmelė liejas iš dangaus
Ir jauti, tai Dievas vaikšto ant arimų,
Deda savo ranką ant širdies žmogaus.

Žeme, mano žeme, mėlynojo lino,
Aš tave kaip knygą amžiną skaitau —
Visas tavo kraujas žieduose ištvino,
Visą savo kraują aš aukoju tau.

Vincas Jonikas

TIKĖJIMAS Į ATEITĮ

Tikiu, tauta pareis į savo žemę,
Kaip žalias ažuolas tvirtai šaknis įleis
Ir audros neišraus, kai debesys sutemę
Tvinkčios žaibų gysluotais spinduliais.

Tikiu, atgims garbė tautos karalių,
Niekas tarnais jų nebe pravardžiuos
Ir švies pilietinė drąsa tėvų žemelė
Kaip ta žvaigždė karūnos išdidžios.

Tikiu, valia senos tautos plieninė
Gerovę sau iš akmenio tašys
Ir bus tvirta vėl broliška tėvynė,
Žaliuos gyvybės derliumi naši.

KARŽYGIUS PRISIMENANT

Pov. Dirkis

Ne vien tik didžiosios tautos gali didžiuotis savo didvyriais ir karžygiais. Mažosios tautos, ir ypač lietuvių tauta, savo ilgoje istorijoje turi gausiai jų vardų. Pavarčius istorijos puslapius nerasi metuose tos dienos, kuri nebūtų atžymėta svarbaus įvykio ir su juo surišto herojaus vardu.

Ne taip senai, tik prieš 40 metų, geriausiai ji tautos sūnūs dėjo savo gyvybes ant laisvės aukuro. Tas mūsų tautos kovų laikotarpis yra įrašytas aukso raidėmis Lietuvos istorijoje, tačiau mūsų atmintyje kartais išblunka vardai tų karžygių, kurie tada veikė, kovojo ir žuvo. O Juos neturėtume užmiršti ir nuolat prisiminti jų vardus.

1919 metų kovose žuvo šie karžygiai:

SAUSIO MĖN.

1. *Juozas Kalasiūnas*, 2. *Antanas Zambacevičius*. Sausio 11d. abu šitie savanoriai, eidami iš A. Panemunės į Kauną nešti sargybos prie Karo ligoninės, buvo vokiečių spartakininkų sušaudyti ir jų lavonai išniekinti.

3. *Aleksandras Vainauskas* — tai pirmasis lietuvis partizanas žuvęs ties Šauliais kovoje su pirmaisiais rusų-bolševikų įsibrovėliais į mūsų kraštą. Jis žuvo sausio 16d.

VASARIO MĖN.

1. *Povilas Lukšys*—savanoris Lietuvos karys pirmasis žuvęs už Lietuvos laisvę kautynėse ties Kėdainiais, stabdant bolševikų įsiveržimą. Jis žuvo vasario 9d.

2. *Antanas Juozapavičius*—pirmasis Lietuvos kariuomenės karininkas žuvęs kautynėse su bolševikais, beginant jų puolimą Alytų. Jis žuvo ant Alytaus tilto vasario 13d.

3. Karo valdininkas *Ruzgas*, žuvęs ties Liudvinavu, stabdant puolančius bolševikus. Jis žuvo vasario 14d.

KOVO MĖN.

1. *Pranas Eimutis*—savanoris žuvęs sargybos poste prie Amerikos Misijos Kaune. Jį nušovė vokiečiai, spartakininkas kovo 18d.

BALANDŽIO MĖN.

1. *Leonas Vacbergas*—17 metų savanoris žuvo kovodamas su bolševikais ties Strešūnų km. balandžio 8d.

RUGPJŪČIO MĖN.

1. *Kostas Skinulis*—savanoris karys žuvo ties Daugpiliu vydamas iš Lietuvos bolševikus. Jis žuvo rugpjūčio 30d.

SPALIO MĖN.

1. *Andrius Gudaitis*—Lietuvos kariuomenės viršila, žuvo kovoje su bolševikais ties Griva spalio 30d.

LAPKRIČIO MĖN.

1. Karininkas *Hofmanas*, žuvo kovodamas su bermontininkais ties Meškuičiais, lapk. 20d.
2. *Petras Urbakonis*—leitenantas, žuvo ties Radviliškiu kovodamas su bermontininkais lapkričio 21d.

3. *Serafinas Oželis*—leitenantas, mirė nuo žaizdų gautų ties Radviliškiu kovoje su bermontininkais, lapkr. 22d.

1919 m. vien tik ties Radviliškiu žuvo trys karininkai ir 21 kareivis, sužeistų buvo daugiau kaip pusantro šimto. Kitais, 1920 metais, Laisvės kovų aukos buvo žymiai didesnės.

550 METŲ NUO ŽALGIRIO PERGALĖS

Šiais metais sukanka 550 metų nuo Žalgirio mūšio, kuris įvyko 1410 m. liepos 15 d. Tai Vytauto Didžiojo pergalei paminėti yra ruošiamasi skirti visą liepos mėn. KARIO Nr.

Specialų straipsnį KARIUI apie Žalgirio mūšį rašo istorikas dr. K. Jurgėla.

Tas KARIO Nr. bus turtingai iliustruotas mūsų spaudoje dar nematytais paveikslais.

* * *

L. V. S. Ramovės Centro V-ba leidžia plk. O. Urbono neseniai parašytą studiją "Žalgirio Kautynės" atskira knyga. Paruošiamuosius spaudai darbus atlieka KARIO redaktorius.

LAKVĒRĒS MIŠKŪ VILKAS

Paruošē V. ŠVENTORAITIS

(Tāsa)

—Ant Tepomēs vardo jau pastatyts kryželis. Gal ir gerai padarei ateidamas, padēsi jo varda īstrinti īš gyvūjū tarpo.—Havisto akys pasidarē plieninēs ir jis savo bato kulnī suvarē giliai ī žemē. —Estas, kuris yra okupantū šunelis, savujū žmoniū īšdavikas, nēra joks žmogus, o tik kirminas, kuris sutrinamas.

Tuos žodžius īssunkēs sustojo ir greitai nuējo ī šalī.

—Kas jis per žmogus, īš kur kilēs?—paklausiau Petro. Tačiau tas tik patraukē pečiais:

—Mes ir patys nežīnome, niekas īš mūsū gerai to nežīno.

III

Su partizanū dalīnīais kitose vietovēsē palīkēmē ryšī vokiečījū pēstinīkjū modelio radio siųstuvu. O su Tudulinna vyrais turējome net telefono linijā. Pereitā naktī telefono ryšīs buvo nutrauktas, gal viela buvo nukirpta? Pavakary buvo pasiųstas raitelis sutaisyti laidā ir ta proga nugabenti Havisto pranešīmā. Buvo jau vidudienis, kai grīžo raitelis. Ant ugniakuro kabojō du pajuodē katilai, viename virē mēsa, kitame sriuba. Aplīnk laužā buvo īsdēlioti akmens, kurie atstojō kēdes, kiekvienas čia turējō paskirtā vietā. Ir man buvo nurodyta vieta. Petras manē supažīndīno su visais vyrais. Tuo pat metu jis prisegē man ant rankovēs mēlynā-juodā-baltā vėliavēlē. Klojimo vidujē sienojē jis īkalē viņī, pasīkabinti šautuvui, kuris buvo man īšduotas, kišenējē, kaip ir kiti, turējau pistoletā. Taip mano īpīlietinīmas ir baigēsī.

Kai aikštējē pasīrodē raitelis, visi ī jī sužiuro. Raitelis ir arklīs tīko viens kitam—abu mažō ūgio. Paleidēs arklī ī krūmus raitelis priējō arčīau ugnies ir garsīai pasīsveīkīno. Metēs ī jī žvilgsnī aš net īssižīojāu—ar tai galīmas dalykas?! Prieš keleta mēnesījū paguldēm jī su sulaužyta koja, pas vienā senutē, lyg kokī bejēgī kūdikī. Kaip jis dejavo atsīsveīkindamas su manīmi... O dabar, kaip sapnē, jis sēdi sveīkas ant arklio, saule nudegēs, lyg varīnis, jo geltonī plaukai sklaīstēsī ī šalis, kaip kokio vaīkelio. Priējēs prie katīlo arčīau jis pamaisēs jī, žiūrēdamas kaip vaīkas kā mama jam verda.

—Kur vadas?—paklausē.

—Vidujē, klojīme,—atsakē kitas. —Gal greit ateīs, nes pietūs beveīk paruoštī.

Aš sēdējāu šonu ī jī, pridengtas plačījū Usvelio pačījū, taip, kad mažasis manēs nematē. Norējāu ir toliāu nepastebētās jī sektī. Kaip jis pasveīkēs tapo miško broliū? Tačiau jis, prīrišēs arklī, nudrožē ī klojīmā praneštī vadui. Už poros minūčījū grīžo kartu su Havistu. Jie prīsiartīno man īš užpakalio ir sustojo. Aš nuleīdāu galvā. Staīga, pajutāu stiprū smūgī ī pečīus, net kvapo nustojāu. Kai atsīpeīkējāu jis jau buvo pasīkabīnēs man ant kaklo kaip kokīa gīrna.

—Francai, tai tu, īstīkrujū!—šaukē jis. Aš bandžīau atsīkeltī bet jis manē užgrīuvēs taip laīkē, kad negalējāu nei īš vietas pajūdētī. Jis pradējō beveīk striūbautī, kaip ir visuomet, toks jau verksnys jis buvo gīmēs.

—Paleīsk, Fricai,—tariāu pagalīau aš.—Eīnam kur nuošalīau pasīšnekētī, kitāip ir klojīmas dar sugrīus jei taip ir toliāu šauksī.

Īš džiaugsmo mudu abu glebēsčīavomēs ir vis šaukēm. Vyrai mus apstojē tyliāi stebējō. Kai mudu aprīmom ir ējom līnk klojimo, gīrdējāu juos šnekant: —Matai ir vokiečīai šīrdī krūtīnējē turi, o ne skāīčīavimo mašīnēlē.

Mūsū šnekoms nebūvo galo. Kā jis prīpasakojo, īšeitū īstīsas tomas. Kai jis su sulaužyta koja gulējō pas senutē, gerī žmonēs slāpta atgabeno jī čia. Jis īlgai īsgulējō, tačiau koja pradējō īš lengvo gyti, gal dēl to, kad valgē daug miško uogū. Ir taip vienā dienā jis pradējō vaīkščīoti. Pasveīkēs, savo prašymu, būvo prīimtas ī miško broliū eiles, gavo ī rankas šautuvā ir arklī, kaip silpnēsnis ant kojū. Kadangi vokiečījū kariuomenējē jis tarnavo ryšinīnkū, ir gerai suprato ryšīus, pavedē jam telefono ir radio ryšī tvarkyti. Reīkalingus aparatus jie gavo īš Suomijos.

Jam baīgus, pradējāu aš pasakoti savo istorijā. Pasakojāu apie prarastā auksīnē mergaitē Leidā, apie draugū žuvīmā. Pagalīau abu nulīlom...

—Kaip tik su tuo šunīm, īšdavīku, Tepome susītvarķysīme, tada abu rengsīmēs žygiuoti ī tėvynē. Kas mus galī čia daīgīau laīkyti, šītame prākeīktame kraštē?—baīgdamas tariāu, tačiau jis greitāi atšovē:

—Kaip tu sau įsivaizdini, Francai,—jis užkaito kaip mergaitė, kuriai lyg nepadorų pasiūlymą būčiau padaręs; —ar aš turiu palikti nelaimėje tuos, kurie išgelbėjo man gyvybę?—Jis stipriai papurtė galva. — Niekomet to iš manęs nelauk, aš čia liksiu kol visa Estija bus laisva, iki amerikiečiai išsikels kur nors ir atvyks padėti mums ją išvaduoti.

—Amerikiečiai?—Šypsojaisi visa burna.—Ar tu tiki tom pasakom?

—Tai nėra jokia pasaka,—atšovė jis rimtai.—Paklausk tik ką radio perduoda, kokias žinias jie švediškai teikia. Dienomis ir naktimis mes sėdime prie radio—, jis išdidžiai parodė rusišką priimtuvą, kurio bateriją sudarė daug sukabintų kišeninės lempučių vidurių, o antena buvo iškelta augštai eglės viršūnėje.

—Mes turime tik išsilaikyti—taip jie mums sako, ir neprarasti vilties, nes išsivadavimo diena jau artėja. — Jo akys švietė taip kalbant ir aš pagalvojau ar jis yra tas pat vyrukas, Bavarijos kaimo kalvio sūnus, kuris būdavo toks bailus, viskuo abejojęs. Tada jo nuomonę aš galėdavau minkyti kaip vašką. Ne, tai negali būti jis, tas pats asmuo. Juk jis yra degantis patriotas, estas, kurį karas niekuo nepaveikė.

—Mūsų tik dvidešimt, čia su tavim, bet Tudulinnoje daugiau, ties Avinurme nemažiau ir dar kitose vietose, aplink, visur—grupės vyrų pasiryžusių viskam. Ir tai tik žmonės Havis- to žinioje. Pačioje šiaurėje randasi Pauliaus Par- ko daliniai, su juo susirišame per Tudulinną tie- toliau ryšį palaiko su majoro Rebano vyrais, kaž- kur apie Narvą, pelkėse.

—Ar lapė Rebanas dabar ne čia?—paklau- siau.

—Ne, jis išvyko per vakarinę Vokietiją į Londoną, gal būt, tariasi su vakariečiais dėl pag- albos siuntimo. Bet aš dar nebaigiau. Saaremaa saloje veikia Hilpas, vadinamas Baltuoju Titu, pietinėje Estijoje kovoja Julge Hans, narsusis. Per jį, per Valką turime ryšį su broliais latvių partizanais, o per juos su lietuvių laisvės bro- liais, kuriems vadovauja Milkeraitis. Tas net su ištisa brigada veikia tarp Kauno ir Daugpilio. Toliau gi, vyrai Lenkijoje, Ukrainoje, Baltgudi- joje. Visa tai sudaro milžinišką parako statinę, trūksta tik kibirkšties!...

Ar taip man nekalbėjo senutė Vilberė—pri- siminiau. Nepaprastai brangus dalykas yra ta laisvė, taip viliojanti, žavi, pagaunanti net tuos, kurie turėtų rūpintis, kaip veikiau namon grįžti.

—Bet jūs gyvenat čia miške ramiai,—pasi- tyčiojau.—Medžiojate stirnas, laikote rytinius apdūmojimus ir tik laukiat kada Dievulis at- siųs jums gelbstintį amerikonišką angelą. —Iš

kur tu tą gavai?—parodžiau brūkšnį jo veide. Jis perbraukė ranka veidą:

—A. Tai iš Kiltsi. Kai stoties sandėlius tuš- tinome, pripuolamai pasimaisė du enkavedistai. O šitas randas iš Kivioli stovyklos,—parodė jis savo koją.

—Iš Kivioli?—paklausiau nustebeęs.

—Taip, prieš pora mėnesių Parkas užpuolė rusų banką. Pora mūsų buvom pasiūsti pa- gelbėti. Reikalas ėjo puikiai. Tada ruskiai už- mušė mūsų draugą Bernardą. Tai buvo dieną prieš Naujus Metus.—

Abu nutilome. Paklausiau apie nelaisvės draugą “daktarą” Egoną.

—Jam einasi gerai, jis ir vėl daktaruja pas mus. Žinojau, kad jis buvo tik sanitarijos viršila. Jam puikiai einasi. Jis keliauja raitas, kartais motociklu, ir rūpinasi visais sužeistaisias. Juo pasitiki ir žmonės kaimuose. Vakar jis buvo iššauktas į kaimą prie gimdymo.

Mes nutilome. Į klojimą įžengė Usvelis sunkiais ūkininko žingsniais.

—Na, judu abudu,—juokėsi jis,—ar jau spė- jote iš laimės atsigauti. —Jis mostelėjo link virtuvės: —Mėsa nebus nė kiek geresnė jei dar ilgiau lauksite.

Aš nežinojau ar nuo tų išgyvenimų belieka džiaugtis ar liūdėti.

IV.

Rasota žolė blizgėjo tūkstančiais perlų. Sau- lės kylančios spinduliuose viskas atrodė lyg kraujujė išmaudyta. Priešais save atpažinau “daktaro” pavidalą. Jis priėjo ir stipriai pakra- tė man ranką—iškilmingai lyg būtume ne miške, bet kokios garbingos damos salione. Praėjo savai- tė kai suradau, pirma Frica, o dabar ir daktarą, abu kaceto draugus. Pamačiau, kad jis užsika- binęs tvarstomąją dėžę, todėl paklausiau: —Tai ir tu eini kartu?

—Taip, vadas taip nori, gali būti ir taip, kad žygis neišdegs, kaip kad jūs galvojat.

Aš atsisukau, iš klojimo išėjo Havistas ir apie jį susirinko vyrai. Usvelis būtų mielai ėjęs kartu, bet pas jį apsilankė jo žmona iš miesto. Abu jiedu sėdėjo visą dieną daržinėje susikibę rankomis. Nakčiai atėjus palikome juos ant šie- no vienus, kad netrukdytume jų džiaugsmui. Be Usvelio žygyje trūko ir Frico. Havistas įsakė jam budėti prie radio ir laikyti nuolatinį ryšį su Paasvere, kad mums ten nuvykus jis galėtų pranešti kas čia dedasi.

Havistas užsidėjo kitą kepurą—su matiku. Ji teikė jam plėšikišką išvaizdą; įsimovė į augš- tais aulais btaus.

—Visi pasiruošę?—užklausė jis.

KINMENO OPERACIJA

"Kinmeno operacija įeis į karo istoriją, kaip intensyviausio ir ilgiausio vieno karo objekto artilerijos apšaudymo pavyzdys, o "šaltojo karo" istorijoje bus griežtų Laisvojo Pasaulio veiksmy prieš komunistų agresiją pavyzdys".

Generolas Van, Tautinės kinų kariuomenės štabo viršininkas 1958 m. rugpjūčio mėnesy žval. gomoji tautinių kinų aviacija iš Taivano pranešė vyriausiam ginkluotų Čankaišeko jėgų štabui apie smarkų komunistinės kinų kariuomenės judėjimą Fukieno provincijoje, esančioj Kinų sausumoje prieš Kinmeno salų grupę, užimamą tautinių kinų. Pranešė taipgi ir apie daugelio lėktuvų, daugiausia sovietų Migų pasirodymą kinų aerodromuose Čenchajų ir Lienčeno Fukieno provincijoje. Visos šitos žinios buvo patvirtintos ir iš kitų šaltinių. Tautiniam kinų štabui Taivane buvo aišku, kad komunistai ruošia naują operaciją paimti pakrantės Kinmeno salas.

Šita Kinmeno salų grupė yra per 8-12 km. nuo sausumos prieš miestą ir uostą Amoj Fukieno provincijoje. Jos atstu nuo Taivano salos 190 km. Šita grupė susideda iš didžiosios Di-

džiojo Kinmeno salos, kurios plotas 142 kv. km., Mažojo Kinmeno (plotas 14 kv. km.), nedidelės Tatano salos (iš viso 38 ha.) ir Ertano uolos (plotas 16 ha.).

Šitos pakrantės salos, kaip ir Macų sala, buvo paimtos tautinės kariuomenės kai Čankaišeko kariuomenė išsikėlė į Taivaną, ir buvo laikomos tautinių kinų štabo priekiniais Taivano sustiprinimais, o išsikeliant tautinei kariuomenei į sausumą jos turėjo būti lyg tiltu, spyruokliu šokti į sausumą.

Be to tautiniai kinai naudojo šitas pakrantes kaip priekinius sekimo punktus ir vietą, iš kur buvo siuntinėjami oro rutuliai su propagandine literatūra į Kinijos vidų, o Didžiojame Kinmene buvo pastatyti du aerodromai ir nedidelė bazė laivynui. Suprasdami visą šitų salų reikšmę tautiniai kinai sustiprino jas ir laikė jose didelę įgulą.

1949 m. raudonieji bandė desantine operacija paimti šitas salas, bet patyrė pirmąjį savo pralaimėjimą. Tautinių kinų Kinmeno salos ingula, vadovaujama generolo Chu Lieno, atmušė 15,000 raudonųjų desanto puolimą, sunaikinusi pusę puolan-

čiųjų. Po to komunistai nebemėgino kartoti desantinę operaciją.

Vėliau, 1954 m. raudonųjų kinų vadai pradėjo "Taivano išvadavimo nuo išdaviko Čankaišeko ir jo bandos" kompaniją ir rugsėjo mėn. ėmė masiniai apšaudyti Kinmeno salą iš savo krantinų baterijų. Šitas artilerijos apšaudymas buvo daromas komunistų neregulariai, iš mažo kalibro pabūklų. Praktiškai šitas apšaudymas nepadarė jokio nuostolio tautinių kinų ingulai, kentėjo tik taikieji salos gyventojai, ūkininkai ir žvejai.

Bet šita komunistų diversija priverė tautinius kinus sustiprinti savo ingulą šitose salose, o svarbiausia, imtis visų priėjimų apginklavimo, sustiprinimo ir minavimo, kas ir buvo padaryta paskutiniaisiais metais. 1958 m. operacijos pradžioje Kinmeno sala buvo paversta tvirtove su ilgalaikiais sustiprinimais, požeminėmis slėptuvėmis, sandėliais, visa minų laukų ir kitų užtvarų sistema.

Šitose salose operacijos pradžioje buvo ingula iš 6 divizijų (90,000 kovotojų) su artilerija, amunicijos ir maisto atsarga ir dviem aerodromais.

Sausumoje komunistai operacijos pradžioje buvo sutraukę 15 divizijų (daugiau kaip 200,000 žmonių). 300 krantinų pabūklų 155 mm, ir

Visi užsimitėm šautuvus už nugarų ir prisiveržėme diržus. Aš apčiuopiau kišenėje naganą, kitoje—dvi rusiškas granatas su rauplėtu paviršiumi. Vargas tam kas šių kiaušinių paragaus.

Havistas per pečius užsimitė vienintelį vokišką automatą, tas jį išskyrė iš visų.

Mes žinojome, kad išdavikas Tepomė ir kituose dviejuose išvežimuose buvo padėjęs, bet to buvo įvykdes vieną žmogžudystę. Jam buvo padarytas partizanų mirties sprendimas. Be to, jis gi užmušė ir mažąjį Berndtą; nors jis buvo ir vokietis, tačiau Havistas rėmė ir mūsų kerštą.

Žygiui prasidėjus vadovavimą perėmė Kasikas. Jis žinojo visas miško paslaptis, visus takelius, todėl tikslą turėjome pasiekti tiesiai kaip į duris. Miške slapti ženklai—ikirtimai medžiuose, akmenys ant žemės, šakos rodė mums kryptį tame tamsiame, beribiame miške. Jis žengė tvirtu žingsniu priekin, net nežiūrėdamas ar mes jį sekame. Eidamas jis skaitė ženklus, kaip muzikas taktą. Mišką jis žinojo daug anksčiau kaip tapo partizanau. Iš profesijos kultūrtechnikas, jis daugelį kartų peržygiavo kraštą bemačiuodamas jį. Pirmą jis čia vaikščiojo su teodolitu, o dabar su šautuvu rankose.

Nesikalbėjome. Kas gi galėjo užtikrinti, kad iš tankumyno nepasipils šūviai betykančio prieš. Prieš pietus, po keletos postovių pasiekėme Paasvere grupės būstinę. Jie gyvena taip pat

klojime, miškuotoje kalvoje, kuriai iš vieno šono buvo Peipuso ežeras. Viršūnėje augšto šakoto ažuolo jie turėjo įsitaisę sekyklą, iš kurios matėsi už miškų einančios lygumos.

Naujų radio žinių nebuvo. Mes pailsėjome ir užkandome, išsitiesėm šiene atsikvėpti, nes sutemus turėjome pasiekti savo žygio tikslą. Mūsų sekliai pranešė, kurioje trobelėje gyvena Tepomė ir kad šią naktį jį sučiupsime namuose. Nakčiai tačiau gausime kitą vadovą, kuris nuves mus į jo gyvenvietę. Girdėjau pasakojant, kad Tepomė anksčiau priklausė Havisto grupei, kada ji buvo dar rytuose, Murakos pelkėse. Tada jau jo elgesys buvo įtartinas. Dėl vagystės, Havistas išvijo jį iš partizanų ir jis tuoj pasisamdė ruskiams už šnipą. Jei šitas kirminas šianakt bus sutryptas, vienu juodošium bus mažiau pasaulyje.

Temstant, stebėdamas dangų Havistas tarė:

—Atslenka juodi debesys, bus audra—juo geriau bus mums.

Jau buvo visiškai tamsu aplinkui kai jis pasakė: —Na, vyrai, pirmyn!

Ejomė į pietus kokius du kilometrus mišku, saugodamiesi atsistoti ant minkštos žemės, kad nepaliknūtume pėdsakų. Mūsų darbas turėjo būti atliktas be triukšmo ir be žymių. Mes ateinam iš tamsos ir dingstame tamson, palikdami tik atsisaitymą ir siaubą.

(bus daugiau)

122 mm, kalibro, keletą oro eskadrilių (nuo 200 iki 300 lėktuvų), o Amoje—desantinius laivus, greituosius katerius ir laives -džionkas.

PASIRUOŠIMAS OPERACIJAI

Tautinių kinų Vyriausiojo Štabo viršininkas gen. Van, buvęs Čankaišeko aviacijos vadas, pramintas už savo narsumą ir drąsumą "generolu tigrū", gavęs visas šitas žinias, įsakė paruošti kovai pakrantines salas o paskui ir visą kariuomenę Taivane. Salų ingula buvo sustiprinta. Visos atostogos panaikintos.

Šitu metu, į žvalgomąjį tautinių kinų štabo skyrių ėmė eiti agentūrines žinios iš sausumos apie komunistų planus.

Iš tų žinių, komunistai nustatė tris pakrantinių salų paėmimo etapus:

1. Kinmenas ir Macu bus stipriai artilerijos apšaudyti iš visų 300 pabūklų, bet Macu sala tik kaip diversija, o visas dėmesys skiriamas Kinmeno grupei.

2. Raudonųjų kinų aviacija turi pirmoje eilėje sunaikinti tautinių kinų aviaciją oro kovose. Ji turi neleisti aprūpinti salą, kaip per orą, taip ir per vandenį.

3. Po to, kai krantinių baterijų artilerijos ugnis ir oro puolimai nuslopins gynybą ir demoralizuos priešininką, komunistai pasiūlys ingulai arba pasiduoti, arba leis jos liekanoms išsikelti į Taivaną. Atsisakius salos bus paimtos desantine operacija ir puolimu.

Vėliau jau per pačią operaciją tautinių kinų štabui paaiškėjo, kad vyriausiojo kinų liaudies štabo viršininkas gen. Su Jiu atsisakė nuo desantinės operacijos ir puolimo, laikydamas šitą operaciją "rizikinga" ir galinčią sukelti nepageidaujamų ir rimtų nesupratimų su Jungtinių Amerikos Valstybių valdžia. Ir buvo nutarta; "Jokių desantų, o tik bombardavimas." Gen. Su Jiu manė, kad sustiprintas Kinmeno salos (plotas 142 kv. km), kuri faktiškai visa peršaukama iš sausumos, apšaudymas 155 mm, ir 122 mm, granatomis ir brizantiniiais sviediniais paveiks slopinčiai gynėjų dvasią.

Bet komunistams reikėjo izoliuoti Kinmeną ir parodyti jo gynėjams jų padėties beviltiškumą, parodyti, kad jie pasmerkti ir kad jiems niekas padėti negalės ateiti. Iš čia ir sukilimo saloje, bado ir pasidavimo viltis, Blogiausiu atveju, komunistai visada galėjo "dėl žmonių meilės" pasiūlyti per neutralias šalis, ypač Indiją, taikingą Kinmeno ingulos evakuaciją į Taivaną, taigi jo pasidavimą.

Priimdami šitą planą, Komunistai

aiškiai nenorėjo karo veiksmų išsiplėtimo ir manė, kad už šitas salas Jungtinės Amerikos Valstybės nekariaus.

Pasisekimas visuose variantuose rodėsi aiškus, o todėl "Kinmeno operacija turėjo pakelti kinų komunistų prestižą ne tik tarp Azijos tautų, bet ir viso pasaulio, parodyti aziatams, kad Jungtinės Amerikos Valstybės tikrai "popierinis drakonas", o svyruojančias valstybes priversti pripažinti komunistinę Kiniją ir atsakyti palaikyti Čankaišeką.

Buvo manoma, kad šita operacija generalisimo prestižui ir įtakai bus suduotas paskutinis ir nepataisomas smūgis.

VEIKSMAI

1958 m. rugpjūčio 18 d. rytą komunistų baterijos apšaudė Kinmeną, paleidę iš viso 100 sviedinių į salą. Tuojuo po apšaudymo sekė propagandinis grasymas, perduodamas komunistų per radiją ir pastatytais sausumoje garsiakalbiais tiesiai salų gynėjams. Komunistai pranešė ingulai, kad salos bus apšaudytos "nepaprasta uraganine ugnimi" ir bombomis iš oro. Jie sakė: "Šiandien mes siūlome jums pasiduoti, o rytoj bus vėlu — jus nušuos mūsų granatos! Pasiduokit, kol nevēlu".

Šitas propagandinis grasymas tautinių kinų kareiviams ir karininkams žadėjo "visų nusikaltimų atleidimą", priėmimą į Liaudies armijos eiles davė pamokymus, kaip iškelti baltą vėliavą suimti karininkus daryti sukilimus ir t.t.

Patvirtinti savo grasymams, tą pačią dieną ant Kinmeno salos labai augštai praskrido komunistų lėktuvų eskadrilės, bet nenumetė nė vienos bombos.

Atsakydami į šitą propagandą Kinmeno gynėjai apšaudė iš zenitinių patrankų komunistų lėktuvus, o saloje buvo paskelbtas kovos pavojus.

Šita komunistų žodžių ataka truko iki rugpjūčio 23d. Auštant komunistų baterijos paleido uraganinę ugnį iš visų savo pabūklų. Per dieną buvo išleista į Kinmeną 50,000 sviedinių. Saloje kilo gaisrai: degė ūkininkų namai—fanzos ir kiti pastatai viršuj žemės. Salos aerodromai buvo išrausti sviedinių duobėmis. Salos gyventojai ir ingula gelbėjosi nuo ugnies požemio slėptuvėse ir apkasuose.

Naktį komunistai nesiliovė šaudę bet jau nebeuraganiškai. Komunistai šaudė salą naktį, kad neduotų gynėjams pataisyti suardymų, ypač aerodromo.

Kitą dieną artilerijos Kinmeno apšaudymas tęsėsi — buvo paleista į salą dar 40,000 sviedinių. Paskui per kitas penkias dienas ugnis žymiai nusilpo — iki 10,000 sviedinių per pa-

lą. Per šitas septynias dienas komunistai išleido į salą po 1,000 sviedinių 1 kv. jos ploto kilometrui.

Rugpjūčio 28 d. komunistai apšaudė Kinmeną specialiais sviediniais su lapais siūlančiais ingulai "taikiai išsikelti į Taivaną", tvirtindami, kad "Liaudies armijos smogiamosios kariuomenės išsikėlimas į salą neišvengiamas". Lapuose sakė kad "salos ingula pasmerkta, nes jai "niekas padėti neateis."

Bet ingula tylėjo, karštai taisydamą sugriovimus ir statydamą naujus sustiprinimus, ruošdamasi desantinei komunistų operacijai. Komunistų šaudymas ir propaganda nė kiek nepaveikė salos gynėjų pasiryžimo muštis iki galo. Natgi jaunieji kareiviai iš Taivano nepasidavė panikai. Jie padėjo taikiesiems gyventojams gelbėti savo turtą, vedė juos į slėptuves, maitino juos iš savo katilų, prižiūrėjo vaikus. Gynėjų dvasia buvo augšta.

Tuo metu sovietų radijas paskelbė, kad SSSR teikia "medžiaginę ir moralinę pagalbą raudoniesiems kinams" laisvinant Taivaną nuo Čankaišeko bandų, o "Pravdoje" pasirodė straipsnis, kuriame nedviprasmiškai buvo perspėjama: "Tie, kas įsimanys grasyti raudoniesiems kinams, neturi užmiršti, kad tuo pačiu jie graso ir SSSR, nes sovietų tauta susijus amžinai su kinų tauta neatrūšimais ryšiais. Kiekvienas agresyvus Jungtinių Amerikos Valstybių įsikišimas Tolimuosiuose Rytuose neišvengiamai pablogins politinę padėtį ir išplės karo veiksmus Tolimuosiuose Rytuose."

Tuo būdu J.A. Valstybėm buvo mestas iššaukimas: arba priversti Čankaišeką apleisti Kinmeną, atidavus jį be kovos komunistams, arba rizikuoti "išplėsti" karo veiksmus Tolimuosiuose Rytuose.

J.A.V. valdžia ir karo vadovybė nuėjo antruoju keliu.

Rugpjūčio 29d. dvi naujausių Amerikos džetų eskadrilės-F-100 ir S-130 buvo perverstos iš Kalifornijos į Taivaną iš Viduržemio jūrų J.A.V. lėktuvnešis "Essex" su 4 naikintuvais buvo perverstas į Taivano vandenį. Lėktuvnešis "Midway" ir sunkusis kreiseris "Los Angeles" ėjo iš Havajų salų į Taivaną. Tuo būdu, J.A.V. 7-jo laivyno vado žinioje buvo 53 kovos vienetai, iš kurių 6 lėktuvnešiai su naujausiais jūrų aviacijos lėktuvais.

Be to, iš Japonijos į Taivaną atlėkė jūrų aviacijos naikintuvų eskadrilė, o iš J.A.V. eskadrilė naujausių džetų F-104 "Star Fighter", ginkluotų specialiomis elektroninėmis raketomis. Šitie naujausieji Amerikos džetai F-104 pirmą kartą pasirodė Tolimuosiuose Rytuose.

Komunistinė spauda ir radijas tomis dienomis vedė pasiutusią kampaniją protestuodama prieš J.A.V. bių kišimąsi į "Kinų vidaus reikalus"

Tuo tarpu, naktį prieš rugsėjo 1 d. raudonųjų greitųjų minų katerių rinktinė bandė atakuoti prie Kinmeno krantų tautinių kinų laivų virtinę, vežusių aprūpinimą ingulais. Puolimas nepasisekė—tautinių kinų naikintuvai ir kiti karo laivai, lydėjusieji šitą laivų virtinę, nuvijo priešus, sunaikinę jūrų kovoj 11 komunistinių katerių.

Rugsėjo 4d. Dulles perspėjo komunistus, kad J.A.V. bus priverstos ginti pakrantines salas, užimtas tautinių kinų, jei komunistai ir toliau grasys Taivanui. Jis pareiškė: "Kinų komunistų ginkluotųjų jėgų vartojimas dėl savo teritorinių ambicijų ne tik graso Kinmenui ir Macu, bet ir pačiam Taivanui, ir netiesiogiai gyviniams J.A.V. interesams ir saugumui"

7-am laivynui buvo duotas įsakymas lydėti visus tautinių kinų laivus iki trijų mylių zonos nuo Kinų.

Po savaitės pats J.A.V. prezidentas pareiškė savo radijo kalboje į amerikiečių tautą, kad "Tolimųjų Rytų Miuncheno nebus" ir kad, "nebus padaryta jokių nuolaidų komunistams ir jokių nukrypimų nuo numatytos J.A.V. elgesio linijos Taivano ir Kinmeno klausimu".

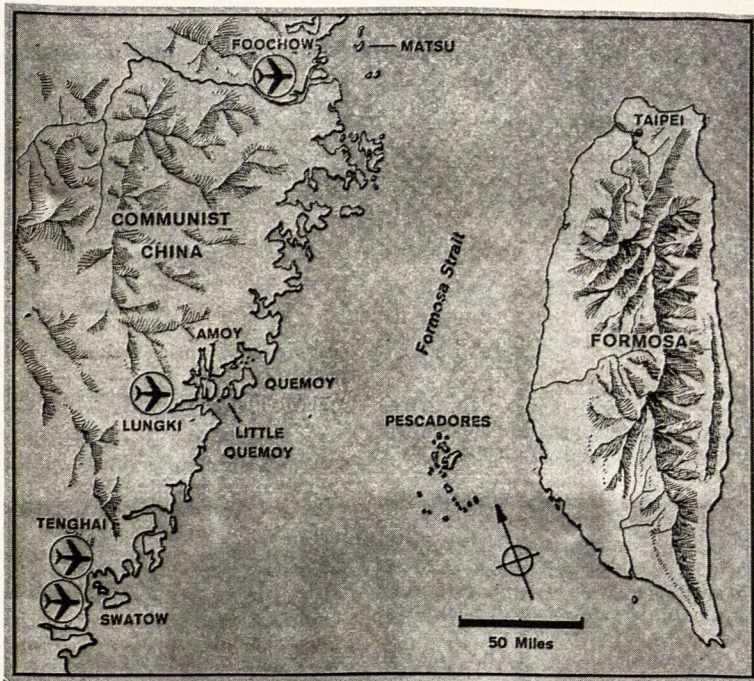
Rugsėjo 8 d. komunistai pradėjo antrą ir rimtą Kinmeno apšaudymą. Tą dieną jie paleido daugiau kaip 50,000 sviedinių, o rugsėjo 9 ir 10 d. sporadiškas salos apšaudymas buvo lydimas garsių šaukimų per radiją ir garsiakalbius pasiduoti ir grasymų išskelti ir būtinai susitvarkyti su nepaklusniais "liaudies priešais."

Bet Kinmenas tylėjo—ingula, ruošdamasi desantui, tik retkarčiais atsakinėjo į komunistų artilerijos ugnį. Tautiniai kinai taupė sviedinius, o neilgais ramybės protarpiais—taisė sugriautus sustiprinimus.

Rugsėjo 11 diena buvo kritiška—tą dieną daugiau kaip 60,000 sviedinių pateko į Kinmeną.

"Visa sala buvo apdengta juodais dūmais nuo sprogimų,—rašė vienas žurnalistas, buvęs saloje,—tai buvo tikras pragaras... Atskalos patekdavo ir į slėptuves. Rodėsi visa sala drebėjo nuo sprogimų. Kas minutę mes laukėme išsikėlimo. Ingula ruošėsi paskutinei ir sprendžiamajai valandai!!!

Bet išsikėlimo nebuvo. Ir po rugsėjo 11d. per sekančias 25 paras Kinmenas ir toliau buvo apšaudomas komunistų artilerijos. Gynėjams paaiškėjo, kad desantine operacija komunistai nerizikuos. Tomis dienomis tautinių kinų artilerija pradėjo atsakinėti ir labai laimingai - keletas

priešininko baterijų buvo priverstos nutilti. Artilerijos dvikova ėjo ir dieną ir naktį.

Saloje dažnai rasdavo nesprogusių priešininko sviedinių, aiškiai sovietų arba čekoslovakų darbo.

Spalio 7 d. komunistų radijas netikėtai pareiškė, kad nutraukia ugnį į Kinmeną 12 dienų dėl "žmonių meilės". Tomis dienomis komunistų propagandoje naujas ir nelauktas motyvas; "Taivas ir Kinmenas—mūsų kinų dalykas mes kinai -visi broliai, o todėl nemaišydami amerikiečių į šitos šeimos reikalus imkime broliškai kalbėtis, o nežudyti vienas kitą."

Į šitą šaukimą Čankaišeکو valdžia atsakė kategoriškai atsisakydama ką nors kalbėti su kinų komunistais, paivirtindami dar kartą savo nutarimą kovoti iki visiško visų kinų išlaisvinimo nuo komunistų diktatūros.

Per šitas 12 ugnies sustabdymo dienų Kinmeno gyvėjai pataisė visus suardymus, iškėlė sužeistuosius ir daugumą gyventojų iš salos į Taivaną, atsivežė iš ten kelius tūkstančius tonų amunicijos ir maisto. Spalio mėn. gale Kinmeno salos gynimo padėtis tapo dar geresnė, kaip buvo iki operacijos pradžios.

Ingula buvo vėl papildyta ir ap rūpinta amunicija ir maistu keletui mėnesių. Moralinis gynėjų stovis per visas šitas apšaudymo dienas buvo labai augštas, net jaunieji kareiviai, gimusieji Taivane, elgėsi didvyriš-

kai, o dabar, matydami aiškų komunistų nepasisekimą, veržėsi į sausumą, manydami, kad jau atėjo laikas pradėti sprendžiamąsias operacijas višiemis kinams išvaduoti.

Tautinių kinų štabo daviniais, per visas Kinmeno artilerijos apšaudymo dienas iki ugnies sustabdymo dienos (spalio 7d) buvo užmušta: apie 1000 salos gynėjų, 80 ūkininkų ir žvejų ir 220 žmonių sužeista.

Toksai palyginant nežymus aukų skaičius, turint galvoje komunistų artilerijos jėgą ir intensyvumą, išaiškinamas daugelio gilių požeminių slėptuvių buvimu saloje, gynėjų paruoštų iš anksto prieš operacijos pradžią, ir gera gynimo organizacija.

Spalio mėn. pabaigoje komunistų ugnies sustabdymas buvo suprastas kaip kurių Azijos tautų, kaip ir pačių kiniečių, kaip aiški komunistų silpnybė.

Todėl komunistai spalio mėn. pabaigoje vėl pradėjo šaudyti Kinmeną, pareiškė, tačiau kad "dėl žmonių meilės ir žmoniškumo" jie ateityje apšaudys salą tik nelyginėmis mėnesio dienomis.

ORO KOVOS DĖL KINMENO

Kaip jau buvo sakyta, prieš 1958 m. rugpjūčio 18 d. operacijos pradžią perlėkė keletas komunistų eskadrių, daugiausia, džetų Migų, nenumetusių nė vienos bombos.

Rugsėjo 19d. Kinmeno vandenyse 4 torpedinės komunistų laivės ban-

dė pulti ir paskandinti 2 tautinių kinų transportus, vežsčius aprūpinimą, bet tautinių kinų džetų eskadrilė "Saberdzetai" sustabdė šią ataką, sunaikinę iš oro 3 komunistų torpedanešius.

Po kelių minučių pasirodė Migai. Prasidėjo pirmoji oro kova tarp tautinių džetų ir komunistų. 5 Migai buvo numušti ir nukrito į jūrą. Visi tautinių kinų lėktuvai laimingai grįžo į savo bazines.

Šita pirmoji oro kova nepaprastai pakėlė tautinių lakūnų dvasią. Jie įsitikino, kad nežiūrint kai kurių techniškujų sovietų Migų pirmenybių prieš amerikiečių džetus, "Saberdzetus", oro dvikovės galą sprendžia, pirmiausia, pats lakūnas-jo vikrumas, drąsumas ir, žinoma, patyrimas.

Beveik visi tautinių kinų lakūnai turėjo po 1000 skraidymo valandų ir daugiau, o komunistų lakūnai po 200-300, taigi jų patyrimas buvo labai menkas. Tuo metu kai tautinių kinų lakūnai galėjo beveik neaprežtai leisti degamąją medžiagą ir skraidyti treniruodamies toli ir dažnai, pas komunistus visa tatau buvo labai aprežta. Bijodami savo lakūnų perbėgimų pas Čankaišeką į Taivaną, komunistai treniruodami savo lakūnus apreždavo jų degamąją medžiagą ir skridimo nuotolius. Šita aplinkybė ir paveikė lakūnų kovingumą, duodama visas pirmenybes tautiniams kinams.

Po 5 dienų 32 tautinių kinų "Saberdzetai" vėl sutiko apie 100 komunistinių Migų dalinį salos rajone. Kaip praneša tos kovos dalyviai, komunistų lakūnai veltui bandė įvilioti tautinių kinų džetus į kinų sausumos gilumą, apsimesdami, kad jie bėga nuo tautinių kinų, nenorėdami kovoti. Šita jų taktika turėdama įvairių tikslų, bet turėjo vieną pagrindinį grynai propagandinį politinį uždavinį — parodyti pasaulio visuomenės nuomonei ir savo kiniečiams, kad tautiniai kinai ir amerikiečiai (komunistai tikrino savo propagandoje, kad su tautininkais skraido ir amerikiečiai) pažeidžia Kinų teritorines teises. Bet tautiniai lakūnai nepasidavė šitam priešo manevrui ir skraidė tik išilgai krantų nuo Venčau iki Svatou, susiremdami kartais su priešininku.

Šita grynai politinė komunistų aviacijos taktika privedė prie visiškų pralaimėjimo. Per visą rugsėjo 24 dieną oro kovose tautininkai numušė 25 Migus, nepraradę nė vieno savo "Saberdzeto."

Įdomu, kad pačioje oro kovos pradžioje, kai visi 32 "Saberdzetai" pradėjo kovoti su Migų eskadrilėmis

per kelias minutes tautininkai numušė iš karto 11 Migų.

Vienas iš tautinių lakūnų pareiškė po kovos svetimo laikraščio korespondentui, kad, "tai buvo viščiukų naikinimas, o ne oro kova!" Tokia buvo aiški tautinės aviacijos pirmenybė, jos lakūnų patyrimas prieš mažai patyrusius Migų lakūnus!

Tuojuo po šitos oro kovos, Pekino radijas, slėpdamas savo pralaimėjimą ir kovos vaisius, pareiškė, kad Čankaišeko aviacija vartoja oro kovose naujausias Amerikos elektronines raketas "Sidewinderius," kurie patys suranda priešininko lėktuvus ir juos sprogdina. Bet tautininkų štabas kategoriškai paneigė šią komunistų pareiškimą.

Po rugsėjo 24d. oro kovos tautinės aviacijos pirmenybė tapo aiški ir po tos kovos iki pat Kinmeno operacijos pabaigos komunistų aviacija stambiais junginiais jau nebesirodė daugiau ant salos, o jei ir pasirodydavo, tai nebekovojo.

Atskiros oro kovos su 6-9 lėktuvų junginiais tęsėsi. Per visą operaciją raudonieji kinai neteko 31 džeto Migo, o tautininkai - dviejų "Saberdzetų".

Šitose oro kovose reikia paminėti atsitikimas, kai tautinių kinų lakūnas, eidamas į kovą su Migais, pareiškė per radiją savo viršininkui: "Mirštu už laisvą Kiniją!" ir savo "Saberdzetu" pradūrė priešininko Migą. Abu lėktuvai sudegė ir nukrito į jūrą.

KAI KURIOS KINMENO OPERACIJOS PASEKOS.

Komunistai buvo įsitikinę, kad uraganinis artilerijos Kinmeno apšaudymas iš 300 pabūklių, būtina, demoralizuos gynėjus, o salos blokada privers, galų gale, jos ingulą (90,000 žmonių) arba pasiduoti arba pasišalinti į Taivaną. Paskutinis variantas kaip tik ir įėjo į Vyriausiojo kinų liaudies armijos štabo planus.

Nežiūrint į salos kranto linijas ir Kinmeno aerodromų artilerijos apšaudymą salos aprūpinimas iš Taiwan ir iš Peskadorų salų ėjo beveik be didelės pertraukos ir per vandenį ir per orą. Net ir apšaudymo dienomis, tik vieni transportiniai lėktuvai numesdavo į apgultą Kinmeną iki 300 tonų aprūpinimo.

Be pagrindinio uždavinio - paimti pakrantines Kinmeno salas, atsiskius J.A.V. padėti Čankaišekui, tikėjosi aiškiau parodyti Azijos tautoms J.A.V. silpnumą ir neryžtingumą, pavaizdavę jas "popieriniu drakonu" ir tuo galutinai nužeminti J.A.V. prestižą Tolimuosiuose Rytuose.

Ir kai šitas manevras nutrūko, ko-

munistai pakėlė triukšmą apie "tiesioginį J.A.V. įsikišimą į vidujinius kinų reikalus", apie J.A.V. lėktuvus "skraidančius ant Kinų", apie sviedinius su troškinančiais gazais, kuriais J.A.V. laivynas neva apšaudęs Kinų sausumą.

Ir kai Kinmeno operacijos gale komunistams paaikškėjo, kad jų operacija nesiseka, propagandos tonas vėl pakietėjo - nuo grasymų salos gynėjams komunistai perėjo prie įkalbinėjimų: "Mes kinai - visi broliai!" "Imkime be amerikiečių kalbėtis broliškai!"

Vienu metu, iš Honkongo kai kurie Čankaišeko valdžios nariai ir ypač augštieji karininkai pradėjo gauti laiškų nuo "kinų brolių iš sausumos", kuriuose buvo siūloma "pereiti į liaudies kinų pusę", žadama visai "užmiršti visus nusikaltimus", siūlomi buvo pinigai, laipsniai, ordėnai ir panašiai.

Ir pagaliau, skelbdami ugnies sustabdymą dėl "broliškos meilės ir žmonių meilės", komunistai bandė "išlaikyti savo sumuštą veidą" prieš Azijos tautas ir išlyginti paskutinius nepasisekimus.

Kinmeno operacija, iš kitos pusės parodė tautinių kinų kariuomenės kovingumą, jos didvyriškumą, pasiryžimą kovoti už visų tautinių Kinų išlaisvinimą, jos augstą kovos dvasią, ypatingai, jaunimo, jaunesniųjų karininkų.

Vertė K. Kepalas

Komunistų apšaudymo Kinmene aukos — sužeisti kiniečiai nacionalistai

Redaguoja
V. A. Mantautas,
38 Sawtell Ave.,
Brockton 39,
Mass.

TREM TIES TRIMITAS

LENGVASIS IR SUNKUSIS KELIAS

(MINTYS ŠAULIAMS VASARIO 16-SIOS PROGA)

Vladas Išganaitis

*“Ką tu, išeidamas iš tėviškos pakluonių,
Išsinešei, kai žemę rykštė palietė skaudi—
Senolių kraują — vardą — laisvės žiburį
širdy,—*

*Kaip amžiną paminklą visą šią kelioną,
Kaip didį turtą nešk širdy”*

(Bernardas Brazdžionis)

Kai laisvoje Tėvynėje mūsų namai pasiuošdavo trispalvėmis ir mūsų gatvės prisipildydavo linksma, šventiškai nusiteikusia minia, visiems prieš akis į ateitį tęsdavosi aiškus ir platus Nepriklausomos Lietuvos kelias. Lengva ir malonu buvo tuo keliu eiti. Tačiau Vasario 16-osios šventė mums tuomet primindavo, kad tasai kelias nevisuomet buvo lengvas. Aidint trimito garsams ir aukuro dūmams kylant į vakaro dangų, ties Nežinomojo Kareivio kapu susimąstę grįždavome mintimis į anuos laikus, kai Vasario 16-osios kelias buvo sunkusis kelias, reikalaujantis liepsnojančio idealizmo, savęs išsižadėjimo, atkaklios kovos, kraujo ir gyvybės aukų. Ir iškilmingai pagerbdami tuos didvyrius ir karžygius, kurie, pasirinkdami sunkųjį kelią, savo nesuskaitomomis aukomis jį padarė lengvuju keliu ateinančioms kartoms, savo širdyse prašydavome stiprybės iš Anapus, kad, lengvajam keliui likimo audrose iš naujo tapus sunkiuju keliu, tie siai ir drąsiai sugebėtųm jį eiti.

Dabar yra atėjusi tokia likimo audros valanda. Vasario 16-osios kelias vėl sunkus. Juo einantiesiems tenka perkirsti nesuskaitomas kryžkeles, vis iš naujo atsižadant plačios, moderniškos ir patogios autostrados, vedančios į “trupinį aukso, gardaus valgio šaukštą”...

Mes, šauliai, esame pasirinkę ne lengvąjį nutautėjimo ir patogumo, bet sunkųjį lietuviybės ir aukos kelią. Todėl Vasario 16-oji atneša mums ne klausimą, kuriuo keliu eiti, bet negailestingą

sąžinės sąskaitą, kaip tiesiai ir kaip tvirtai žengiamė jau pasirinktuju.

Tikrojo šauliškumo dvasia yra KOVINGUMO dvasia, ir todėl pats pirmasis ir gyvybinis mūsų sąžinės sąskaitos klausimas yra šis: ar nepraradome atkaklaus ryžto, ar dar tebesame kovotojai, Tėvynės dvasios saugotojai ir Tautos kariai?

Ir antrasis, nemažiau svarbus klausimas, išplaukia iš pirmojo: ar kovojame tinkamais ginklais?

Ginklų yra daug, bet ne visi vienodai stiprūs. Ir jeigu norime rasti patį stipriausiąjį, prisiminkime, ką jau prieš 360 metų, 1599 m. Vilniuje savo Postilės prakalboje rašė Mikalojus Daukša: “Ne žemės derlumu, ne drabužių įvairumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu laikosi tautos, bet daugiausia išlaikydamos ir vartodamos savo kalbą, kuri didina ir išlaiko jų bendrumą, santaiką ir brolišką meilę. Kalba yra bendras meilės ryšys, vienybės motina, pilietiško tėvas, valstybių sargas. Atimk ją tautai ir su ja atimsi iš tautos santaiką, vienybę ir gerovę. Atmesk ją — užtemdysi saulę danguje, pasaulio tvarką suardysi, atimsi gyvybę ir garbę.”

Todėl, galvodami apie mūsų kovos ginklus, patikrinkime save, ar mūsų šeimoje viešpatuoja visuomet šventas lietuviškas žodis, ar mūsų mažieji išgirsta ir mokosi pirmuosius žodžius gimtąja kalba ar dedame visas pastangas jiems perduoti iš Tėvynės išsivežtąjį dvasinį turtą?

To sėkmingai nepadarysime vien savo šeimos priemonėmis, bet tik pasiūkaukė į pagalbą patį didžiausią talkininką *kalbamam* lietuviškam žodžiui, būtent, lietuvišką *spausdintą* žodį.

Tad vėl paklauskime save, ar mes tą lietuvišką spausdintą žodį palaikome? Ar mūsų namų spintų lentynas puošia lietuviškos knygos? Ar mus lanko lietuviški laikraščiai? Ar mūsų

Redaguoja K. Kodatienė, 16228 Haviland Beach Linden, Mich.

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

Ir virto žodis kūnu.

Įvyko tai 1918 m. vasario 16-tą dieną. Tvirtai vyriškai suskambėjo žodžiai—Tebūnie laisva, nepriklausoma Lietuva.—

Ir sujudo, sukruoto pasaulio audrų okeane vilnių blaškomajame mažajame lopšelyje mūsų Gyvoji, Nepriklausomoji, Laisvoji.

Nesudrebėjo žemė nuo džiaugsmingųjų ar motų šūvių, nepražydo trispalvėmis vėliavomis visi Lietuvos miestai ir kaimai, neatsivėrė dausų iščius, kuris apipiltų visą Lietuvą laime ir turtais, nepašoko iš ilgamečio snaudulio, stauga širdies gabijai suliepsnojus, pora milijonų suvargusių lietuvių, neprasmego kiaurai žemės pora šimtų tūkstančių mūsų tautos priešų pačioje Lietuvoje.

Ne! — visa tai ir daug ko kito turėjo ir tebeturi būti pasiekta ir užkariauta atkakliu darbu ir pasiryžimu per ilgą metų eilę, nes dan-

gaus iščiaus niekad nepabaigiamieji turtai veltui negaunami.

Suvirpo tyliu džiaugsmu tik keli tūkstančiai širdžių tų lietuvių, kurie iki tos valandos tempė tautos ratus, nes nuo šio laiko rados progos varyti darbą naujai, planingai, sėkmingiau, plačiau, greičiau.

Šešioliktojo vasario šiurpus, dar tolimojo pavasario laukiamas oras ir besiruošias tirpti sniegas bene vaizduoja pradžios Lietuvą, norėdamas pamokyt mus ištvėmės ir vilties.

Tikra yra, kad gamtos pavasaris ateis, taip pat tikra yra, kad tautos pavasarį mes galime padaryti, kad kiekvienam iš mūsų skirta yra darbo skaisti dalelė.

Tuo tarpu tenebūnie tarp mūsų nei vieno patenkinto dabarties apkarpytu tėvynės lopeliu. Tenebūnie nei vieno netikinčiojo tautos ir savąja jėga.

VI. VI. Putvyš

jaunimą supažindiname ir jam užsakome lietuviškus jaunimo žurnalus? Ar aktyviai talkininkaujame lietuviškos spaudos platinime ne vien savo šeimos, bet plačios visuomenės tarpe?

Susikaupus Vasario 16-osios šventėje, širdyje atsiras dar daug daugiau klausimų. Kiekvienas atsakysime į juos, kaip mokėsime. Bet visi klausimai bus apie tą sunkųjį kelią, kuriuo eiti esame pasižadėję, ir visi atsakymai kiekvienam tikram šauliui bus tie patys: Ženk pirmyn, nesvyruok, atiduok, ką privalai!

Atiduok ką privalai—*Redde quod debes*—buvo iškalta ant Nežinomojo Kareivio kapo Karo Muzėjaus sodelyje Kaune. Ši aukos dvasia iškovojo mums laisvą Lietuvą, ta pati dvasia turi šviesti mums ir dabar, einantiems sunkiuoju Vasario 16-osios keliu, kovojant už lietuvišką žodį, lietuvišką sielą, lietuvišką kūrybą ir pro tautos tragediją šviečiančią Tėvynės meilę, kuri skausmo ir vargo dienas paverčia garbės ir pasididžiavimo dienomis.

1605 m. prieš Salaspilio kautynes vienas karo vadas tarė Švedijos Karaliui, su keturis kartus didesne kariuomene besiruošančiam pulti Jo no Karolio Katkevičiaus vadovaujamus Lietuvos karius: "Karaliau! Pirma pamatysite Dauguvą atgal tekančią, negu lietuvius iš mūsų lauko pasitraukiančius."

Tei žodžiai išsipildė: lietuviai sumušė keturis kartus didesnę priešą.

Mielas šauliškas jaunime, mes, senosios kartos šauliai, tvirtai tikime, kad mūsų į jus sudėtos viltys nepražūs, kad jūs pasisėmę stiprybės iš garbingos Tautos praeities, nepalūškite sunkiajame Vasario 16-osios kelyje, bet juo žygiuosite iki galo, iki Tėvynės laisvės valandos.

Vasario 16-osios susimąstymas teatneša tau, jaunasis šauly, Tavo Tėvynės balsą: Sūnau! Atiduok, ką privalai! Ženk pirmyn sunkiuoju keliu! Kovok, kentėk, bet nepasitrauk iš mūsų lauko! Ateis valanda, ir tavo laimėjimas bus garbingas ir didelis.—

J.V. VALSTYBĖS

—Neseniai pradėjo pareigas naujas Krašto Apsaugos Sekretorius Thomas S. Gates. Jam patinka dabartinė Jungtinio Štabo kolektyvinė santvarka. Jį sudaro ginklų rūšių Viršininkai; jų pirmininkas yra tik vyresnysis tarp lygių. Štabo sprendimai turi būti vienbalsiai visų priimti. Naujas Kr. Ap. sekretorius patvarkė, kad, štabo nariams kuriuo nors klausimu nesutariant, jis privalo būti tuojau painformuotas. Jis savo įtaką bandys surasti greitą sprendimą. Jei jo išikišimas negelbės, jis nedelsiant galės jo įieškoti pas prezidentą. Anks tyvesni Kr. Ap. sekretoriai laukdavo iki pats štabas sprendimą išpraktuos.

Gen. M.D. Taylor, buvęs Armijos št. V-kas ir Jungt. štabo narys, šiūlo dabartinę štabo santvarką keisti, paskiriant vieną, už viską atsakomingą Štabo Viršininką. Šis jo pasiūlymas randa vis daugiau pritarimo Kongreso sluogsniuose.

—Ateinaačių metų karinis biudžetas numato turti 2,489,000 karių. Armijai pasiliks turėtos 14 divizijų ir ji dar gaus 1 kautynių grupę ir 9 priešlėktuvinių raketų batalionus: dabar yra 73 toki batalionai. Marinai pasiliks prie jiems garantuoto 175,000 skaičiaus trijose divizijose ir trijuose oro sparnuose.

Bendrai Karo Laivynas sumažės 43 laivais, bet gaus: 3 naujus lėktuvnešius, vieną varomą atominė energija,—iki 15 naujų atom. pov. laivų su Polaris raketomis ir apie 20 įvairaus tipo karo laivų, tarp kurių keleta raketoms leisti. Vietoj 9200 lėktuvų turės tik 8348.

Strateginė aviacija sumažės dviem oro sparnais, pasiliks 38, bet gaus naujų lėktuvų.

Karo Aviacija vietoje 19,982 lėktuvų turės 18,885; gaus naujų lėktuvų—F-105.

Detroito šaulių Kuopai 1-neri metal
Sausio 10 d. Kuopa atšventė savo metines. Gražus šaulių būrys susirinko į metinį susirinkimą, kurį atidarė e. pirm. p. S. Malinauskas pakviesdamas susirinkimui pirmininkauti Centro Valdybos narę K. Kodatienę, sekretoriauti V. Radzevičių. Susirinkimo pradžiai paskaityta iš VI. Putvio minčių.

1 min. susikaupimo tyla pagerbtas neseniai miręs dr. kun. I. Boreišis, buv. kuopos šaulys. Del jo nuopelnų šaulių S-gai ir didelės moralės paramos Detroito šaulių kuopai steigiantis ir pirmuosius žingsnius žengiant nutarta jo atmintį įamžinti ir jis vienbalsiai išrinktas kuopos garbės šauliu.

Turimi apie 12 tarpkontinentinių raketų skvadronai numatomi padidinti iki 27, kiekvienas jų turės po 10 raketų, dabar Atlas, vėliau Titan ir Minuteman tipo.

Be to, pasirodys visa eilė taktinių raketų ir lengvos, vieno kario nešiojamos, Davy Crockett atominės raketos.

—14 Atlas raketų iššautų į taikinį esamą už virš 5000 mylių kliudė jį, vidutiniai, dviejų mylių tikslumu. Rusų iššautoji raketa iš Kaspijos jūros rajono, rusų pranešimu, nulėkė 7762 mylias ir kliudė taikinį Ramiajame vandenyje 1.24 mylios tikslumu.

Ne tiek svarbu, kad raketa gali nulėkti 5000 ar daugiau mylių, kiek kaip tiksliau ji nusileis į taikinį. Dabar tikroji lenktynių esmė yra raketų taiklume.

Raketos taiklumas priklauso jos vairavimo - valdymo tobulumo. Yra du vairavimo būdai: išorinis arba radijo ir vidinis, atliekamas instrumentų, kurie yra pačioje raketoje. Raketa galima pavairuoti tik tol, kol jos motorai veikia. Vairavimas pasireiškia greičio normavimu bei krypties keitimu. Radiju vairuojama raketa nuo žemės sekama radaru, kuris parodo jos greitį ir santikį su taikiniu.

Radaro duomenys perleisti per elektroninius skaičiuotojus; parodo ar reikalinga daryti pakeitimų ir kokių. Pakeitimai radiju perduodami raketos instrumentams.

Vidinio vairavimo visi valdymo instrumentai būna sutalpinti raketoje. Jų pagrindinis yra greičio matuotojas, kuris esmėje yra labai paprastas —prie spiruoklės pritvirtintas gabalas masės, kuris greičiui keičiantis keičia savo padėtį. Jo pajudėjimas atitinkamai per kitus instrumentus daro įtakos į degimo greitį bei skridimo kryptį.

Valdymas radiju yra tikslesnis ir pigesnis, bet ir priešas gali veikti jį trukdymais bei sugadinant įrengimus, beto, mažesnis skaičius raketų galima leisti trumpame laiko tarpe.

Vidinė vairavimo sistema yra mažiau tiksli, bet neveikiama išorinių priešasčių, be to, galima daugiau raketų paleisti vienu metu.

J.A. V-bės dabar daugiau naudoja radijo vairavimą; aviacija bando pereiti prie vidinio vairavimo.

Kokį būdą naudoja Rusija nežinoma, bet spėjama, jog radio.

Kuri, Rusija ar Amerika, gali taikliau šaudyti raketomis sunku pasakyti. Amerikiečiai iki šiol galvojo,

Vasario 16 proga nutarta kuopos vardu paaukoti laisvinimo reikalams 20 dol.

Išklaudyta pirmininko ir kt. valdybos narių pranešimai iš ko matėsi graži pirmųjų metų veikla. Užmegsti gražūs ryšiai su kitomis organizacijomis, kuopos nariai draugiškai sugyvena savo tarpe, daro susirinkimus, suruošė VI. Putvio mirties minėjimą, Jonines, vakarą, rudens išvažiavimą, piniginiai parėmė Trimitą ir kt. svarbesnius reikalus. Visiems padėkota už nuoširdų darbą ypač buv. kuopos p-kui J. Petrulioniui ir visiems valdybos nariams. Sekančių metų Kuopos Valdybon išrinkta: S. Malinauskas—pirm., P. Vaičekauskas I vice-pirm., J. Kiaulėnas II vice-pirm.

P. Brudzienė-sekr., J. Augaitis-izd., A. Gubilas ir J. Mačiulaitis kandidatai, revizijos komisijon: A. Kasputis, J. Gudavičius ir A. Mateika, Garbės Teisman F. Motuzas, M. Šnapstys ir K. Kodatienė, Parengimų komisijon: M. Zubrickienė, K. Juška ir J. Pranaitis.

Iškelta įvairių sumanymų, sugestijų tolimesnei veiklai. Nutarta įsirengti būklą, kuriam kambarį duoda š. J. Petrulionis. Po susirinkimo vaišės, į kurias buvo pakviestos visos ponios talkininkavusios kuopai jų parengimuose. Visoms padėkota ir įteiktos dovanėlės. Neužmiršta ir Vasario 16 gimnazija. Arbatėlės metu kuopos šauliai ir svečiai suaukoko 25 dol.

K.K.

AMERIKOS IR SOVIETŲ PĖSTININKŲ GINKLŲ PALYGINIMAS

Pėstininkui kautynėms reikalingi toki rankiniai ginklai, kuriais jis galėtų pasikliauti, bet kuriose sąlygose.

Didžiausia naujiena pėstininkams Amerikoje buvo super - bazukos įvedimas. Korėjos kare būta nusivylimas, kai rondonieji tankai šliauždavo ir po tiesioginio pataikymo su nauja 2.36 cal. bazuka. Į deganti Korėjos frontą tuoj buvo pasiūsta nauja 3.5 cal. bazuka. Kur tik rusų tankai pasirodydavo, šita super-bazuka savo darbą gerai atlikdavo. Jos 8.5 sv. sviedinys lengvai pramuša Stalino 11 colių šarvus. Baisų sprogo efekta sukelia smaigalinė jo galva, pralindusi pro šarvus. Su super-bazuka pėstininkas gavo galingą ginklą, kurį jis gali nešti ant pečių pats, ir gali jį šauti nuo savo peties. Tačiau, sunaikinti tanką, jis turi prie jo prisitarti taip arti, kad ir tankas lengvai gali jį kliudyti.

Dabar yra galvojama apie automatinę bazuką, kuri veiktų kaip kulkosvaidis. Jei nekludytų pirmas sviedinys, ja būtų šaudoma kol sekančias kuris jų kliudyti.

Antras svarbus prieštankinis ginklas yra beatatrankinis pabūklas. Ir jį pėstininkas gali nešioti, kaip šautuvą ar kulkosvaidį. Tai pėstininkų

rankinė artilerija. Dabar yra naudojami 57 mm ir 75 mm kalibra, tačiau yra gaminami ir didesni. Galvojama apie 90, iki 105 mm minosvaidžius, tačiau toks kalibras yra jau perdidelis vartoti be ratų.

Beatatrankinio pabūklo principas yra paprastas. Šaunant paprastu šautuvu, fizinis veiksmas ir atveiksmis verčia kulką lėkti kokią mylią, o atitranka absorbuojama šaulio peties. Kokia jėga išmeta kulką pirmyn iš vamzdžio, tokia pat jėga stumia šautuvą į petį. Beatatrankinis pabūklas sprendžia problemą šaudamas į abi puses. Užtaisas yra kiauroje tūtoje, išklotoje popieriuje. Staigiai degantis parakas išmeta sviedinį iš vamzdžio ir kartu išsiveržia pro tūtos skylę atgal.

Beatatrankinis pabūklas šauna tiesiau ir toliau kaip bazuka, bet sudaro ir tam tikrų nepatogumų. Įrengimai sumažinanti atatraką, sumažina ir sviedinio pradžios greitį. Šiuo metu išmetamas debesys ugnies, matomas naktė, ir dūmai su dulkelėmis, matomos diena. Todėl šaulys negali likti pasislėpęs ir po keliolikos šūvių turi nešdintis į kitą poziciją. Šaulys turi turėti uždangą priekyje ir uždangą užpakalyje.

Prieš tankus pirmenybę įgauna naujas 90 mm sviedinys, bazukos sviedinio pavidalo, taiklus taip šautuvo

kulka ir prieš taikinį pristabdomas išsikišusių sparnelių.

Tačiau dabar visas dėmesys yra nukreiptas į tobulinimą ir serijinį gaminimą rankinių ginklų. Taip yra Amerikoje ir Sovietuose..

Mūsų prieš, sovietų pėstininkų pagrindinis ginklas yra pusiau automatinis šautuvas Tokarev. Jis dabar jau paverstas automatinu ir dažnai atstoja lengvąjį kulkosvaidį davus jam didesnę apkabą.

Vienas iš rusų geresnių ginklų yra Degtyarev modelis 1928. Tai lengvasis kulkosvaidis, panašus kaip ir USA Browning automatinis šautuvas, kuris yra mėgstamas mūsų karių ir marinų. Rusų Degtyarevas yra paprastesnis, apkabos lengviau keičiamos ir jo pagaminimas yra pigesnis.

Juo, dujų veikimu šaudoma standartiniai 7.62 mm šoviniai, plokščiose, būgninėse apkabose (iki 47 šov. būgne). Mums jis yra pažįstamas iš Korėjos karo, kur jį raudonieji plačiai naudojo. Jo yra keletas modelių. Žinovai mano, kad šiuo metu geriausias lengv. kulkosvaidis ir yra Degtyarev.

Rusų sunkieji pėst. ginklai yra konstruojami tokiu pat pagrindu. Jie yra paprasto mechanizmo, pigūs ir saugūs. Kur reikia ir apsimoka jie teikti preciziniai. Labai žiūrima į praktiškumą. Jų sunkusis kulkosvaidis

kad rusų vairavimas šlubuoja ir jie truputį nustebo, kai Maskva pranešė, jog jų raketa krito tik 1.24 myl. nuo taikinio. Gal būtų ne per daug suklysta tvirtinant, kad ir Maskva ir Vašingtonas gali būti kliudyti lygiai taikliai. Šiuo klausimu šiemet girdėsim daug ginčų nes rudenį bus renkamas prezidentas.

—Šuo yra patikimesnis sargas už žmogų, todėl raketų ugniavietėms saugoti bus naudojami šunys. Numatyta pirkti jų 1000, nupirkta tik 300, nes pasiūla pasibaigė.

V. VOKIETIJA

Vokietija įsijungia Vak. Europos oro gynybon. Kai moderninis lėktuvas V. Vokietiją praskrenda per 10 ar 15 minučių, tai jos oro saugumą užtikrinti yra nelengva problema. Iš to kyla reikalas derinti gynybos pastangas ir priemones su kaimynais. Tas ir yra daroma NATO rėmuose. Bendram NATO organizacijos labai jos nariai turi padaryti kaikiurių koncesijų.

Vokietija dar nėra pajėgi pilnai nešti savo išipareigojimų dalį, bet tam sparčiai ruošiasi. Numatoma—Vokietija turės sekančias priemones oro gynybai:

1. Keleta eskadrų kanadiškų dieninių naikintuvų, Sabre VI, ir amerikoniškų Starfighter F-104.

2. Keleta batalionų priešlėktuvinių raketų—1/3 Nike Herkules ir 2/3 Nike Ajax prieš augštai skrendančius lėktuvus.

3. Daugelį batalionų ginkluotų Hawk raketomis.

4. Tam tikrą skaičių priešlėktuvinių Bofors 40 mm. patrankų prieš žemai lekiančius lėktuvus.

Jau 10 radarų stočių yra aptarnaujamos vokiečių tarnybų. Bus steigiamos naujos radaro stotys Vokietijoje tiek sekimo ir įspėjimo, tiek raketų vairavimo reikalams.

Vokietijos lėktuvų pramonė yra užsiėmusi "Luftwaffe" atstatymu. Jau pagamino 512 užsieninių lėktuvų (prancūzų ir italų), numato gaminti, pagal amerikiečių leidimus, Starfighter F-104. Savo konstrukcijos ryšio lėktuvų Do 27 pagaminta arti 500. Amerikoniškos priešlėktuvinės raketos Hawk taip pat jau gaminamos Vokietijoje.

Lakūnų trūkumas jau nugalėtas. Dabar karo aviacija turi 650 paruoštų pilotų, kurie gali valdyti propelerinius ir sprausminius lėktuvus. Dar apie 1000 lakūnų mokosi. Jie bus paruošti kai užsakyti lėktu-

vai atvyks. Lakūnų paruošimui daug gelbsti amerikiečiai.

Turima sunkumų komplektuojant techninį personalą.

Priešlėktuvinių raketų Nike daliinių kadras mokosi J. Amerikos V-se.

Pirmosios dieninių naikintojų eskadrilės pradės veikti dar šiais metais. Taip gi pirmieji Nike raketų batalionai įsijungs oro gynybon 1960 m. Tikimasi pilną numatytą pajėgumą pasiekti 1963 metais.

SOV. RUSIJA

Raudonoji Armija būsianti sumažinta 1,200,000 vyrų iki 1961 metų pabaigos. Rusija dabar turinti 3,623, 000 karių. Šiuo skaičiumi vakariečiai žinovai nelabai tiki. Jie skaičiuoja, kad rusai dabar turi iki 4.5 milijono po ginklu.

Pagal Kruščiovą jie gali kariuomenę mažinti, nes jie yra stipresni už vakarus atominiais ginklais. Niekas nežino keik jie turi ir niekas nepatiks kiek jie kariuomenę sumažins. Jie viską darys, kad turėtų daug karių ir daug medžiaginių priemonių, kad tik kaip nors atsvertų savo dvasinį silpnumą pačių savo ir kitų akyse.

J.L.

yra ant dviejų ratų ir yra daug žemesnis kaip ant trikojo stovo. Vienas aiškus jame patobulinimas tai šone senojo 1905 m. Maximo, kur rusai įtaisė dideles užveržiamas dures aušintuve. Užtenka jas atidary-

ti ir gali primesti sniego, o bėdos atveju, ir prišlapinti ir jau gali šaudyti.

Rusų automatiniai pistoletai yra šurkštaus paviršiaus, tai daugiau kalvio kaip meistro darbas. Pirmuoju eina Degtyarev modelis 41, apkauba būgno išvaizdos, dedama apačioje buožės medinio kaklelio. Toliau — Spagin modelis 41. Jo apkauba gerai suderinta su visu automatu, vamzdis kiek prailgintas, kad sudarytų antgalį—apsaugą. Jis pritaikintas šaudyti šalčiuose. Sudarev 42, vientiso kūno su išpaudimais ir išpiovymais. Tik atrama ir apkauba yra pridedamos.

Kaip ir amerikiečių vadinami "Grease gun", arba Sten, rusų automatai projektuojami lengvam ir pigiam gaminimui, be didelio preciziškumo. Jų veikimas paprastas: atitrunkai veikiant daly s staiga atsoka atgal. Nekrepiama dėmesio į tikslumą ar pasitaikantį purvą. Jie atrodo prastesni už Grease gun, kurį perkame už 12 dol., bet jie gali lygiai taip pat gerai užmušti kaip ir amerikiečių puikusis Tommy šautuvas.

Rusai atsisakė senųjų meistrų ginklo gaminto tradicijų. Jie stengiasi pagaminti pigiausiai ir taip gamintų automatų daly yra nekeičiamos, jie greičiau keičia žmones.

V. šventoraitis

NATO PROBLEMAS

Paryžiuje 1957 m. buvo nustatyta, kad NATO vado žinion, prieš galimą sovietų agresiją, dalyvės valstybės atiduoda 30 divizijų, kaip šarvą. Pernai Paryžiuje vėl susirinko NATO valstybių atstovai pasitarti. Ten dalyvavo ir Amerikos užsienių reikalų ministeris—valstybės sekretorius Herteris. Pasirodė, kad visos NATO valstybės iki dabar yra paskyrusios tam "skydui" tik... 16 divizijų. NATO vyr. vadas net pagrasino atsistatydinsiąs jei padėtis nepagerėsianti.

Pasirodo, jog visos valstybės yra kaltos—neišpildė savų pažadų NATUI Vakarų Vokietija, pasižadėjusi iki 1959 m. galo suformuoti 12 divizijų, turi tik 7 ir tik 1960 m. turės 8. D. Britanija, pasižadėjusi laikyti Vak. Vokietijoje 4 div. turi tik 3. Prancūzija iš pažadėtų 5 divizijų skiria tik 2 ir tas pačias laikydama savo teritorijoje.

Pagal gen DeGaulle, karui ištikus, prancūzų jūrinės jėgos privalo likti prancūzų karinės vadovybės žinioje.

Sovietų žemyno karinės jėgos skaičiuojamos 155 divizijų iš jų 20 div. išdėstytos Vak. Vokietijoje. Be to Sovietai įsitikinę, kad karo atveju juos remtų satelitai su 60 divizijų.

K. M. J. šarūnas

NATO IR AMERIKA

Jei J.A.V. daugiau nėra saugus Europos skydas, tai kodėl Europos tautos turėtų pasiduoti J.A.V. kariniam vadovavimui? Kodėl jos turėtų pavesti Vašingtonui spręsti kada ir kur vandenilio bombos turėtų būti pavartotos? Kodėl jos turėtų didinti savo riziką kai nėra aiškaus įrodymo, kad jos tuo ką nors laimėtų?

Pagaliau, kodėl jos turėtų imtis brangių ir gal net avantūrinį planą kai Chruščiovo ir Eisenhowerio susitarimas leidžia spėti apie J.A.V. ir Rusijos "biznį", daromą greičiausiai Europos nenaudai? Kaip gali gen. Twiningas ir sekretorius Herteris reikalauti iš jų būti pasiruošusioms įtampai, kai Twiningo ir Herterio bosas sako—netik žodžiais bet ir savo veiksmais, kad visa įtampa jau atslūgsta?

Toki klausimai, statomi gen. De Gaullio ir iššaukė NATO krizį. Šitas krizis nebus išspręstas tol kol mūsų vyriausybė pagaliau pasiryš duoti tiems klausimams tik vieną galimą atsakymą: imtis ryžtingos karinės ir politinės strategijos, tinkančios sutikti sovietų iššaukimą ir laikui bėgant galinčios sumažinti sovietų galią tiek, kad ji daugiau nebegrėstų J.A.V. saugumui ir pasaulio taikai. Europa nežiūrės rimtai į sovietų grėsmę, kol mes to nepadarysime.

N.R.

*

Ben Guriono Izraelyje vadovaujamų politinių zionistų partijų leidžiamieji pamfletai yra žymimi kūjo ir priekalo ženklais ir šėšiakampe Dovydo žvaigžde.

Ar nuostabu todėl, kad Ispanija nepripažįsta Izraelio? Taip pat ir Vatikanas, kuris, net išrinkus Joną XXIII, atsisako pripažinti Izraelį teisėta valstybe.

A.M.

*

Du dalykai yra blogesni už karą. Vienas jų — neteisingumas. Antrasis — bolševikinė taika.

Arnold Leese

"Jei galėtume sunaikinti tautinio išdidumo ir patriotizmo jausmą bent vienoje jaunuomenės kartoje, galėtume laimėti tą kraštą be mūsų". (Iš sovietų agentų vadovėlio).

Gen. konsulas J. Budrys, minint jo 70 metų amžiaus sukaktį, apdovanojamas A. L. Legiono garbės ženklų. Iš k.: A. L. Legiono vadas kpt. P. Jurgėla, p. Kumpikas; deš.: ponis R. Budrienė. J. Tysliavos jr. nuotr.

BROOKLYNE IŠKILMINGAI ATŠVĘSTA JONO BUDRIO 70 METŲ AMŽIAUS SUKAKTIS

Jei klaustume koks žymiausias žygis buvo atliktas Nepriklausomos Lietuvos Respublikos laikais, be ilgų svarstymų rastume atsakymą, jog tai buvo Klaipėdos įjungimas į Lietuvos valstybę.

Sitas žygis ne tik atvėrė Lietuvai langą į pasaulį, jis ir mūsų senelį Nemuną, valstybine prasme, padarė tikrąja lietuviška upe. Nes kas valdo upės žiotis, tas kontroliuoja ir jos tekmę.

Turėjo praeiti septyni šimtmečiai žiaurių kovų, tačiau nei Lietuvos karaliai, nei jos Didieji kunigaikščiai nepasiekė to laimėjimo koki atliko jauna, vos atgimusi, Lietuvos Respublika, pasiūsdama vadovauti žygiui Joną Budrį.

Pergalingai įvykdęs Klaipėdos žygį, Jonas Budrys stoji greta didžiųjų Lietuvos valstybės vyrų ir jos karo vadų. Jis įrašė savo vardą mūsų istorijon aukso ir plieno raidėmis.

Sausio 16d. šito žymaus mūsų valstybės vyro, 70 metų amžiaus sukaktį pagerbti, susirinko gausus visuomenės atstovų būrys. KARIO vardu redaktorių Jam įteikė simbolišką dovaną—Jo portretą, Klaipėdos sukilėlių vado uniformoje.

Šia proga galėtume palinkėti Lietuvai ateityje išsiauginti daugiau tokių Budrių. O jų reikės kol visos Lietuvos žemės bus apjungtos vienon laisvon ir stiprion valstybėn.

LIETUVIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS "RAMOVĖ" CENTRO VALDYBA

6643 So. Maplewood Ave., Chicago 29, Illinois.
1960 m. sausio 12 d.

Lietuvos Generaliniam Konsului New Yorke
PONUI JONUI BUDRIUI
41 West 82nd Street, New York 24, N.Y.

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" Centro Valdyba savo ir visų ramovėnų vardu nuoširdžiai sveikina Tamstą, Pone Generalini Konsule, Tamstos 70 metų amžiaus sukakties proga.

Tamstos įnašas mūsų Tėvynei, kovojant dėl Jos laisvės, atstovaujant ir ginant Jos reikalus, yra pasigėrėtinas. Klaipėdos Krašto Sukilimo veiksmuose Tamsta vykdė vieną iš svarbiausių ir atsakingiausių uždavinių. Tamstos ryžtas, energija, pasiaukojimas ir atlikti darbai, budint Lietuvos reikalų sargyboje, yra ir paliks skatinančiu pavyzdžiu visiems kitiems mūsų tėvynės interesų gynėjams ir atstovams.

Nuoširdžiai linkime Tamstai ir toliau sėkmingai tęsti Lietuvos reikalų gynimą ir atstovavimą, stiprios sveikatos ir dar daug, daug šviesių ir laimingų metų.

Reiškiamo gilią pagarbą.

St. Dirmantas
Pirmininkas

A. Rėklaitis
Sekretorius

LAISKAI REDAKCIJAI

1960 m. Vasario 1 d.

Gerb. Z. Raulinaičiui,
Kario Redaktoriui
New Yorke

Didžiai Gerbiamasis Pone
Redaktoriau,

Didžiai įvertinu Kario mano 70 metų amžiaus gimtadienio paminėjimą gražiu straipsniu ir dėkoju už dovaną primenančią "tuos laimingus laikus".

Jus gerbiantis,

JONAS BUDRYS

*

Š. m. "Kario" 1 nr. majoras J. Černius padaro pora pastabų dėl mano rašinio (J. Naugirdo slapyvardžiu) "Lietuvos kariuomenė žygiuoja". Jis buvo įdėtas pr. m. lapkričio mėn. numeryje.

Pirmoj pastaboj mjr. Černius klysta. Jis rašo: "Kiek aš atmenu, tai buvo ne liepos 15 d., o 12 d. liepos". Aš taip pat esu 1920 m. liepos mėn. žygio į Vilnių dalyvis. Gerai atsimenu, kad Lietuvos kariuomenė, o taip pat ir raudonoji rusų armija įžygiavo į Vilnių 1920 m. liepos 15 d. Tą datą mini ir kiti minimo žygio dalyviai, Nepriklausomybės laikais rašę "Karyje" savo atsiminimus.

Taip pat ir tremtyje išleistose Lietuvos istorijose minima liepos 15 d. data. Dr. V. Daugirdaitės-Sruogienės Lietuvos istorijos 899 pusl. rašoma, kad 1920 m. liepos 15 d. lenkai Vilnių perleido komunistams. A. Šapokos Lietuvos Istorijos 559 psl. rašoma, kad kai 1920 m. liepos mėn. 15 d. lietuvių pulkai įžengė į Vilnių, jie čia jau rado rusus.

Liepos 12 d. buvo pasirašyta Lietuvos ir Sovietų Sąjungos taikos sutartis. Matyt, ši data ir klaidino mjr. Černiaus prisiminimą.

Antrojoj pastaboj mjr. Černius teisingai nurodo mano padarytą klaidą. Iš redakcijos gautame Vilniaus rinktinės dalių žygio sąrašė buvo parašyta, kad telkimosi rajone—Vievis telkėsi šios dalys; 7 pėst. pulko du batalionai, 9 pėst. pulko batalionas, 4 art. pulko baterija, ir tankų kuopa. Rašydamas padariau klaidą. Vietoj 7 pėst. pulko įrašiau 4 pėst. pulką.

Turint galvoje anksčiau minimas žinias ir mjr. Černiaus pastabas pasidaroma nebeaišku, ar 7 pėst. pulko buvo du ar vienas batalionas, ir kiti batalionai kokių pulkų buvo.

St. Butkus

Ko trūksta Ramovėnams.

Kaip jau žinome, neprikl. Lietuvoje Ramovės Sąjungai galėjo priklausyti tik Lietuvos kariuomenės atsargos karininkai. Čia gi, tremtyje ši sąjunga yra atkurta kitais pagrindais. Ji pavadinta Lietuvių Veteranų Sąjunga "Ramovė", kuriai gali priklausyti visi lietuviai kariai, neatsižvelgiant į jų turėtą ar turimą laipsnį; atseit nuo eilinio iki generolo. Tokia ji dabar ir yra. Taip tas būtų labai gražu ir girtina, jei karių santykiavime nebūtų apeinama tradicinės kariškojo mandagumo ir drausmės taisyklės. Labai nejuokiai pasijauti tokiame ramovėnų susirinkime, kai matai, kaip nepalyginamai žemesnio laipsnio karys, net sėdėdamas kėdėje, naudodamasis lygybės teise, bando ginčytis ir net kritikuoti buvusį krašto apsaugos ministrą, divizioną ar pulko vadą, nepridėdamas prie jo pavardės, ne tik laipsnio, bet net ir paprasto "ponas". O dar liūdnesnis gaunasi vaizdas kai toks karys per veržlumą patekęs į skyriaus valdybos pirmininkus, kumštėmis daužydamas stalą, pradeda tokią auditoriją mokinti drausmės ir tvarkos, ir beto, dar girtis visiems, kad valdąs generolus. Taigi, galime būti gerai bičiuliais ir lygia teisiais tos s-gos nariais, tačiau neturėtume pamiršti ir kariško mandagumo bei drausmės.

*

Tautietis Leonas Mockevičius KARIO Nr. 10, 1959 m. gan plačiai aprašo p. Povilo Dirko biografiją. Jubiliatų aš pažįstu gan gerai jau nuo daugel metų, kaip gan nuoširdų žmogų į viską žiūrintį blaviomis akimis. Deja tas p. Mockevičius apie P. Dirką yra prirašęs kiek nebūtų dalykų, neva pagyrimų.

1. Klaipėdos atvadavime 1923 m. su Telšių rinktinės šauliais, Povilas Dirkis tikrai nedalyvavo ir jiems nevadovavo. Tai gali paliudyti sukilimo dalyviai, dabar gyvenantieji šitoje pusėje Geležinės uždangos: Antanas Salys (profesorius), tada sukilėlių kuopos raštininkas, Alminauskas, Aleliūnas, Sragauskas, Nezabitauskas ir aš. Rinktinės vadu Telšiuose tada buvo Antanas Kindulas, jis yra kartą viešame susirinkime minėjęs, kad vietos policijos (tada milicijos) vadas yra nusistatęs prieš šaulius. Laikotarpyje 1922 bei 1923 m. iš Telšių miesto policijos niekas vietos šaulių būriui nepriklausė, nedalyvavo viešuose susirinkimuose, bei rikiuotės pamokose.

2. Pirmą kartą girdžiu, kad Povilas Dirkis, prie Vidaus Tarėjo, gen.

Kubiliūno, vokiečių okupacijos metu buvo taipgi ir štabo viršininkas organizuoti vietos apsaugą apskrityse prieš įvairių rūšių partizanus, milicijos pagrindais?!

Tuo reikalu švenčionių bei Traku apskrityse jokių instrukcijų iš to "štabo" nebuvo gauta, jis pats asmeniškai ar jo koks siūstas pareigūnas, organizaciniais reikalais, nebuvo visai ir apsilankę.

Toje biografijoje pastebėjau ir daugiau netikslumų.

3. Savaitraštį "Telšių Žinios" įsteigė, kas tai ar ne 1925 m. šaulių rinktinės vadas Radišauskas, labai energingas ir sumanus organizatorius, su artimųjų bičiulių pagalba. Tame laikraštyje, juokų skyrių "Telšių Pliumpiai", kurį laiką redagavo Povilas Dirkis.

A. Kenstavičius, Boston Bar, B.C.

*

LA MANCH TUNELIS

Šiais metais pradeda pildytis viena iš senų prancūzų ir anglų inžinierių svajonių. Jau Napoleono laikais, buvo pasiryžta kasti tunelį po La Manch kanalu, bet anglų karinė vadovybė buvo apimta panikos kad per tą tunelį prancūzai gali, ko gero, įsiveržti į Britanijos salą.

Anglai buvo įsitikinę, kad La Manch kanalas yra natūrali, strateginė kliūtis, sauganti Angliją nuo invazijos iš Europos.

Žiniomis iš Londono jau eina pasirodymai kasti tunelį, kuris jungtų Angliją su Prancūzija. Anglai pradės kasti iš Doverio, o prancūzai iš Calais. Jo ilgis numatomas 39 mylios, gylis 200 pėdų. Juo eis dveji geležinkelio bėgiai. Statyba užtruks apie 7 metus ir kainuos \$300 milionų.

Paskutinį kartą tunelio kasimo projektas buvo Anglijos parlamento atmetas 1931 m. Tačiau dabar, aviacijos ir įvairių vairuojamų raketų amžiuje, La Manch kanalas yra nustojęs strateginės ir net karinės reikšmės (??? Red.). Todėl visi tik ir svajoja apie tunelio statybą. Tunelio kasimo entuziastas yra gen. De Gaullis, o kiekvienas anglas tik ir svajoja apie dieną kai galės sėsti į traukinį, kuris iš rūkuos paskendusios Anglijos nuves jį, greitai ir be persėdimo, į saulėtą pietinę Prancūziją paatostogauti. Ir automobilistai svajoja apie tai kaip jie savo mašinomis lėks tuneliu į Viduržemio jūros pakrantę.

K. M. Juozas Šarūnas

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame Pasulyje

— Ričardas Kučinskas, Los Angeles, Calif., Anastazijos Kučinskienės sūnus, baigęs karinę tarnybą, įstojo į Amerikos laivyno karininkų mokyklą.

— Memmingene jau kelinti metai veikia L. Karių Veteranų "Ramovės" skyrius, kuriam vadovauja atsargos kpt. Juozas Kairionis. Šis skyrius kasmet pamini Lietuvos Kariuomenės šventę. Taip pat čia nuolat vaikams mokomi Vargo mokykloje, kuriai vadovauja muz. M. Budriūnas. Jis daug energijos ir laiko paaukoja "Darnos" chorui, kuris yra vienintelis Vokietijoje.

— Kūr. savanoriai sušelpė invalidus. Kalėdų švenčių proga Vokietijoje pasilikusiems laisvės kovų invalidams sušelpiti, per ten veikiančią Kūr. Savanorių S-gos skyrių, Toronto Kūr. Sav. S-gos skyrius pasiuntė \$100.

Taip pat \$25 paskirta veikliam skyriaus nariui V. Puodžiūnui, kuris po širdies priepuolio sveikstantis, grįžo iš Collingwoodo ligoninės į Torontą.

— Uhlerborno darbo kuopos auka. lietuvių darbo kuopos čia venokiu čia kitokiu būdu, Vasario 16 gimnazijai suteikia paramą. Šiuo laiku, kai gimnazijos išlaidos yra padidėjusios susidarant kuro, bulvių ir daržovių atsargas žiemai, su 500 markių auka į pagalbą atėjo Uhlerborno kuopa, vadovaujama kpt. Matulaičio.

— Gustavas Vaitkūnaitis mirė Memmingene prieš keletą savaičių vėžio liga. Jis buvo pareigingas bendruomenės narys, uolus Darnos choro dainininkas. Lietuvoje jis buvo karinio orkestro muzikantas. Dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės kovose ir visuomet buvo pozityviai patriotiškai nusistatęs lietuvis.

— Edvardas Sabutis tarnauja kariuomenėje Bs. Aires mieste sveikatos skyriuje. Baigęs tarnybą, tęs medicinos mokslą La Platos universitete.

— Hamburgas. Hamburgo lietuvių lapkričio 22 d. surengė Lietuvos Kariuomenės šventės minėjimą, kur paskaitą apie kariuomenę laikė ats.

majoras J. Černius. Jaunimas pasirodė su deklamacijomis ir dainomis. Pažymėtina, kad čia pradėjo mokslo vargo mokyklą, kuri veikia kiekvieną penktadienį "Haus der Begegung" patalpose.

— Edv. Raudonaitis, Eroklyno gyvenviečių, Bernardo ir Bronės Raudonaičių sūnus, Amerikos laivyno, USS Plymouth Rock, vyresnysis elektros mechanikas šiuo metu plaukia Karibų vandenynse. Jūrininko tėvai gimė Brooklyne, bet užaugę Lietuvoje.

— Narcizas Kreivėnas, tarnaujantis JAV kariuomenėje—jūrininkų dalinyje, yra sugrįžęs mėnesio atostogų pas savo tėvus į Cicero

—Pirm. leitenantas John W. Panchankis, Jr., šiomis dienomis buvo paaugštintas į J.A.V. karo aviacijos kapitono laipsnį. Jo tarnybos vieta yra Tucson, Arizona, kur jis gyvena su žmona ir keturiais vaikais.

—Kpt. Albertas Rakas gyv. 3648 W. 64th Place, Chicago, JAV armijos vadovybės buvo parinktas kandidatu į Armijos Komandos ir Generalinio Štabo kolegiją F. Levenworth, Kansas.

Tik ypatingai pasižymį karininkai yra parenkami Generalinio Štabo kolegijai. Kai pabaigęs šios kolegijos kursą, kap. Rakas yra numatytas komandiruotei į užjūrį.

— Jurgis Mitkus serga. Ilgameitis karių Ramovės Detroite pirmiņninkas ir žinomas visuomenės veikėjas Jurgis Mitkus staiga susirgo širdies liga. Ligonis patalpintas ligoninėje.

—Inž. A. Gustaitis, atliekąs karinę prievolę Alabamos raketų mokykloje, per šventės lankėsi pas tėvus Bostone.

—Jonas Motiejūnas-Valevičius mirė Vilniuje ir ten palaidotas. J. Motiejūnas-Valevičius buvo Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris, atsargos majoras. Vyčio Kryžiaus. Vytauto Didžiojo ir DLK. Gedimino ordinų įvairių laipsnių kavalierius.

Dvidešimtį metų dirbo Vid. R. Ministerijoje Policijos inspektoriumi, referento dep. direktoriaus pareigose.

Laiške artimieji rašo; palaidotas Vilniuje, dalyvaujant daugeliui artimųjų. Kapas papuoštas gėlėmis ir vainikais.

NUSIŽUDĖ ?

Povl Bang-Jensen buvo didvyris nes savo gyvenimo likiminėje kryžkelėje jis pasirinko kartų garbės kelią, bet ne lengvą asmeninės naudos kelią.

Nežiūrint J.T.O. biurokratų pykčio jis neišdavė 81 vengro, laisvės kovotojų, pavardžių niekam, net savo viršininkui Dag Hammerskjoldui ar amerikiečių atstovui Ernestui Grossui, net nežiūrint jų spaudimo, pašalinimo iš darbo ir kitų niekšybių.

Jis mirė. Policija sako, kad nusižudė. Nusižudymo apyستovos net per daug tobulos, kad policija tuo abejotų. Gal būt!?

Paskutinį kartą jį matė lapkr. 23d. 8:30 val, pirmadienio rytą, vykstantį iš savo buto Queens į darbovietę Manhattane, Carė įstaigą. Jo kūnas buvo rastas lapkr. 23d, ketvirtadienį iš ryto, gulintis skersai tako Queens parke. Toliau skrodimas parodė, kad jis buvo negyvas nedaugiau kaip 21 val. Kur gi jis buvo iki mirties momento?

Tas parko takas yra dažnai naudojamas žmonių. Kaip atsitiko, kad ištisas 24 val. niekas nepastebėjo gulinčio kūno? Gal jis ten vėliau atsirado?

Kodėl policija nepaskelbė skrodimo rezultatų? Kas buvo parašyta jo paliktame prieš "nusižudymą" rašelyje, kurio net jo žmona nėra mačiusi, nors jis buvo adresuotas jai? Kas jį ištikrųjų parašė?

Lapkričio 20d., penktadienį Bang-Jensenas aktyviai dalyvavo tėvų posėdyje savo vaikų mokykloje. Jo šeimos pastorius pareiškė kad Bang-Jensenas, tvirtų religinių įsitikinimų žmogus ir dėl to nusižudyti negalėjo. Psichiatras, kuris jį pažinojo, parodė, jog jis neturėjo jokio palikimo savižudystei. Jo žmona ir dabar yra įsitikinusi, kad jis negalėjo nusižudyti.

Pastorius pareiškė, kad pagal Bang-Jenseno religinius įsitikinimus kūno sudeginimas yra negalimas. Tačiau jo kūnas buvo labai skubotai sudegintas. Kodėl toks skubėjimas, kad su naikintų vienintelį stiprų įrodymą, kad jis nenusižudė, o gal buvo nužudytas?

Per daug yra klausimų, kurie šio didvyrio mirties aplinkybėse yra neatsakyti. Kūno skubus sudeginimas jų irgi neatsakė. Jie vaidinsis mums kol, kada nors, vistiek, atsakymas bus rastas.

N.R.

NAUJOS KNYGOS

Antanas Rukuiža. Prof. Dr. HC. **POVILAS MATULIONIS** Gyvenimas ir darbas. Lietuvių Profesorių Draugijos Amerikoje leidinys Nr. 1. 1960. Chicago, Ill. U.S.A. Viršelį piešė V. Vijeikis. Spausdinta Chicagoje, 84 pusl. Kaina nepažymėta.

Prof. Povilas Matulionis buvo didelė ir žymi asmenybė atsikuriantis Lietuvos valstybės gyvenime. Lietuvos miškininkystės srityje jis nuveikė milžiniškus darbus, pradėjęs dirbti 1918 m. pabaigoje. 1918-1921m. buvo pirmasis Lietuvos Miškų Departamento direktorius. 1919-1924 m. žemės ūkio viceministeris, 1924-28 pirmasis žemės ūkio Akademijos rektorius, Nors jis mirė 1932.III.15., bet jo darbai ir nuopelnai Lietuvai tebėra iki šiol neužmiršti. Jį mini ir okupuotoje Lietuvoje, ir svetur išblaškyti lietuviai.

1960 m. sukanka 100 metų nuo jo gimimo. Šios sukakties proga šiam Didžiajam Lietuvos Miškininkui pagerbti Lietuvių Profesorių Draugija Amerikoje išleido knygą. Nemažo formato, 84 pusl. ir iliustruotą. Knygoje aprašomas prof. Povilo Matulionio gyvenimas ir darbai. Iš knygos puslapių matai, kad P. Matulionis buvo didelis Lietuvos patriotas. Užimdamas augštas vietas, gyveno kukliai ir turtingai nesukrovė. Kilęs iš neturtingųjų, mokslo siekė labai sunkiomis sąlygomis, kartais neturėdamas pastogės kur gyventi.

Šią knygą skaitydamas randi aprašytą Povilo Matulionio jaunystę, mokslo siekimus vargus ir laimėjimus, paskyrimus rusų tarnyboje po lietuvišką veiklą iki Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo, tarnybą ir veiklą Nepriklausomoje Lietuvoje, jo spaudos darbus, senatvę ir mirtį. Taip pat aprašytas jo darbų įvertinimas ir dėtas jo spaudos darbų sąrašas.

Knyga parašyta populiaria kalba, įdomi ir lengva skaityti.

Ignas Šeinius. VYSKUPAS IR VELNIAŠ. Apysakos. 1959. Viršelio aplanką piešė dail. Ada Korsakaitė. Išleido "Lietuvių Dienų" leidykla. Tiražas 1200 egz. 230 pusl. Kaina 3 dol.

1959.I.14. Stockholme (Švedijoje) mirė vienas stipriausių lietuvių rašytojų Ignas Jurskūnas-Šeinius. Augščiau minėta Šeinius apysakų knyga yra išleista jau po jo mirties. Pradėta spaudai ruošti dar jam gyvam tebesant. Keliasdešimt korektūros puslapių dar suskubo jis pats peržiūrėti. Toliau darbą sutrukdė mirtis.

Šeinius rašė ir lietuviškai, ir švediskai. Ilgus metus gyvenęs Švedijoje, gerai pažino švedų gyvenimą ir jų kalbą gerai mokėjo. Šeinius kelias

atvejais yra keitęs savo plunksną. Grįždavo tai į lietuvių, tai į švedų literatūrą. Šis paskutinis jo apysakų rinkinys yra lyg grįžimas į lietuvių literatūrą.

Šioje knygoje yra vienuolika apysakų. Iš lietuvių gyvenimo šios: Brolių (iš 1941 m. birželio mėn. išvežimų). Vėl anapus geležinės uždangos (sunkus sapnas), Ašakaitė ir nelaimė (nelaiminga dvarininkaitės meilė) Vasaros vaisės (ištraukos); Iš svetimųjų gyvenimo šios: Vyskupas ir velnias, Sunkiausia Assadpašos užduotis, 11080-toji pakila, Baltasis kavaličius, Kentauras žvengia, Tėvas. Paskutinioji "Badas" vieta neiški. Gali skirti ir lietuvių praeities gyvenimui ir svetimųjų.

Knygos gale Juozas Lingis aprašo Šeinius gyvenimą ir kūrybą, o taip pat ir jo veiklą. Gimęs 1889.IV.3., pradėjo rašinėti 1909 m. Per savo 50 kūrybos metų yra parašęs veikalų lietuvių kalba: 1) Kuprelis 2) Nakties žiburiai, 3) Bangos siaučia 4) Vasaros vaisės 5) Siegfried Immerselbe atsijaunina, 6) Diplomatai, 7) Aš dar kartą grįžtu. 8) Kas tu esi, lietuvi? 9) Raudonasis tvanas, 10) Tėviškės padangėje ir ši paskutinioji "Vyskupas ir velnias". Švedų kalba parašyta: 1) Lietuvių kultūra, 2) Naktis ir saulė, 3) Raudonasis tvanas kyla, 4) Stebuklo belaukiant, 5) Raudonoji kelionė, 6) Raudonasis potvynis užplūsta, 7) Kelionė po Kooperacinę Švediją.

Kai kitos šios knygos apysakos patrauklios skaityti, įdomios, tai apie ištraukas "Vasaros vaisės" negalima šito pasakyti. Atrodo, lyg vietai užpildyti jos įkištos.

Bs.

* * *

"Marksizmas yra moderni žydų pranašystės forma" paskelbė pastorius Reinhold Niebuhr, kalbėdamas atidarant mokslo metus The Jewish Institute of Religion (40 West 68 Street, New Yorke). Niebuhras yra daugelio komunistinio fronto organizacijų bendrininkas.

A.M.

* * *

Jei miestų turtai ir mūsų patogaus gyvenimo ištaigingumas yra vienišai tikslai dėl kurių kovojame, tai mes garbiname tą patį stabą kaip ir komunistai. Mes būtume kvaili kovoti dėl keletos mažų skirtumų kurie dar liktų tarp mūsų.

Tačiau jei mes kovojame dėl idealų kurie pergyvens betoną ir plieną, spalvotos televizijos aparatus ir ištaigingus automobilius, tada mes kovosime iki galo, tol kol Jungtinės Valstybės žlugos, arba pasaulinis komunizmas bus išnaikintas.

..William V. Kennedy

* * *

Komunistinė Kinija nėra Rusijos satelitas kaip pav. Bulgarija ar Albanija. Ne, ji yra sovietinės Rusijos jaunesnysis sąjungininkas. Nors tarp jų ir yra kiek trynimosi, tačiau vakarų atžvilgiu jos yra tvirtai vieningos ir artimoje ateityje numatyti galimo jų tarpe plyšimo neįmanoma.

Peipingas ir Maskva tai du viena kitą remiančios jėgos, nukreiptos prieš vakarų pasaulį, tikslu sukurti ten revoliuciją. Pirm negu jos savo tarpe pradės rietis, kaip kai kas tikisi, jos stengsis perpjauti vakaram gerklę.

N.R.

AUKOJO KARIUI

LVC "Ramovė" Omahos Sk.	\$20.00
Pakalniškis Z., Hartford, Conn.	10.00
Petkevičius A., Brooklyn, N.Y.	10.00
Abaravičius K., Chicago, Ill.	4.00
Daunys A., Soyssset, N. Y.	4.00
Drabišius P., Cleveland, Ohio	4.00
Dusevičius K., Boston, Mass. ...	4.00
Klimas A., St. Catherines, Can.	4.00
Kudžka V., Montreal, Canada	4.00
Pečenkis P., Elizabeth, N. J.	4.00
Plechavičius P., Chicago, Ill.	4.00
R., Woodhaven, N. Y.	4.00
Rumša Z., Chicago, Ill.	4.00
Ščiuka J., New Britain, Conn.	4.00
Tveras A., Chicago, Ill.	4.00
Sakalas J., Omaha, Nebr.	3.00
Andrašunas J., L. Angeles, Cal.	2.00
Baltrušaitis V., Rochester, N.Y.	2.00
Daunys K., Coniston, Canada	2.00
Karaša M., Baltimore, Md.	2.00
Marčėnas J., Detroit, Mich.	2.00
Matūzas A., Chicago, Ill.	2.00
Michels B. H., Vienna, Austria	2.00
Pakatinskas S., Chicago, Ill.	2.00
Rutkauskas V., Chicago, Ill.	2.00
Skeivelas J., S. Catherines, Can.	2.00
Telksnys J., Great Neck, N. Y.	2.00
Vadišius K., Manchester, Conn.	2.00
Vasikauskas V., Richmond Hill, N. Y.	1.00
Barvydas S., Detroit, Mich.	1.00
Būdas S., Cicero, Ill.	1.00
Butkūnas A., St. Charles, Ill.	1.00
Grabauskas J., Toronto, Can.	1.00
Kacilėuskas J., Lemont, Ill.	1.00
Kukarskas J., Baltimore, Md.	1.00
Mundrotas A., Chicago, Ill.	1.00
Kizeikis K., Pithguah, Canada	1.00
Povilavičius I., Yonkers, N. Y.	1.00
Ramanauskas R., Valencia, Venezuela	1.00
Sajauskas A., Baltimore, Md.	1.00
Šarūnas J., Hamilton, Canada	1.00
Virbickas L., Brooklyn, N. Y.	1.00
Vizbaras J., Worcester, Mass.	1.00

KARYS dėkoja aukotojams!

ATSKIRO NR. KAINA — 60¢.

V I E N Y B Ė

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Ateinančiais metais švenčia savo

Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

V I E N Y B Ė

192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

Prenumerata:

Metams \$4.50

Pusei metų \$2.50

Atsk. Nr. 10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL.

S K A I T Y K I T E

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik \$10.00. Rašykite —

DIRVA

6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

K A R I O L E I D I N I A I

gaunami tiesiai iš KARIO Redakcijos, arba pas platintojus:

1. **H. Sienkievičius, KRYŽIUOČIAI**, istorinis romanas, 3 tomai, kiekvienas po \$3.50 (Nuolatiniai "Kario" skaitytojai gauna visus tris tomus tiesiai iš "Kario" tik už \$8.00).

2. **Prof. V. Biržiška, PRAEITIES PABIROS**, rinkinys straipsnių iš Lietuvos istorijos — \$6.50 (stambi, iliustruota ir įrišta knyga) — spaudoje.

Phone: PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICEElectrical Appliances — Gifts — Records
Cards — Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill

D A R B I N I N K A S

VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

910 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams \$6.00

Brooklyne 6.50

Užsienyje 6.50

Prenumerata JAV ir užsienyje:
Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00,
atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS,
916 Willoughby Ave.,

Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.